Халқ зиёлилари рўзномаси

Маърифат

معرفت

MARIFAT

1931 йил 4 июлдан чиқа бошлаган

1992 ЙИЛ, 20 ИЮНЬ ШАНБА

№ 54 (5650).

Баҳоси: 1 сўм 50 тийин.

МУСТАҚИЛЛИК КУНИ БАЙРАМИГА ТАЙЁРГАРЛИК

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ МУСТАҚИЛЛИК КУНИНИ БАЙРАМ ҚИЛИШГА ТАЙЁРГАРЛИК ҚЎРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг 1 сентябрни байрам ҳамда дам олиш куни — Ўзбекистон Республикасининг мустақиллик куни деб эълон қилиш тўғрисидаги қарорига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикасининг мустақиллик кунини байрам қилишга тайёргарлик кўриш учун Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси ўртоқ Ш. М. Йўлдошев бошчилигида республика комиссияси тузилсин. 29 кишидан иборат комиссиянинг таркиби тасдиқлансин.

2. Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгашининг Раёсати, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари мустақиллик кунига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш юзасидан аниқ тадбирлар ишлаб чиқсинлар ва уни тасдиқласинлар. Тадбирларда халқ сайллари, байрам савдоси уюштириш назарда тутилсин.

Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгашининг Раёсати, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари фуқароларнинг истак ва талабларига биноан 1 сентябрь куни Тошкент, Нукус шаҳарларида ва вилоятларнинг марказларида тантанали тадбирлар ўтказсинлар.

3. Ўзбекистон Республикаси Президентига мустақилликнинг бир йиллиги муносабати билан Ўзбекистон Республикаси судлари томонидан ҳукм қилинганларнинг айрим тоифаларига нисбатан умумий афв (амнистия) эълон қилиш имконини қараб чиқиш таклиф этилсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси:

— Республика мустақиллигини қарор топтиришга салмоқли ҳисса қўшган фаол меҳнаткашларни, уруш ва меҳнат фахрийларини моддий ва маънавий рағбатлантиришни назарда тутсин;

— Ўзбекистон Республикасининг мустақиллик кунига бағишлаб кўкракка тақиладиган эсдалик нишонлар ва совға буюмлар чиқарилишини таъминласин.

5. «Халқ сўзи» ва «Народное слово» рўзномалари, телевидение ва радиоэшиттиришлар давлат компанияси мустақиллик кунига бағишланган махсус рукн ва туркум эшиттириш ҳамда кўрсатувлар ташкил этсин. Оммавий ахборот воситаларига республика мустақиллигининг қарор топиши тарихини, унинг янги ички ва ташқи сиёсатини кенг кўламда ёритиб бориш тавсия этилсин.

Олий Кенгаш Раёсати кўп миллатли мустақил Ўзбекистон халқи ҳозирги пайтнинг тарихий аҳамиятини чуқур англаб етади, республика мустақиллигининг бир йиллигини ҳамжиҳат бўлиб, қардошларча дўстлик вазиятида, иқтисодий ва ижтимоий соҳаларда ижобий натижалар билан кутиб олади, деб қатъий ишонч билдирди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 17 июнь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ МУСТАҚИЛЛИК КУНИНИ БАЙРАМ ҚИЛИШГА ТАЙЁРГАРЛИК ҚЎРИШ ЮЗАСИДАН ТУЗИЛГАН РЕСПУБЛИКА КОМИССИЯСИНИНГ ТАРКИБИ

Йўлдошев Шавкат Муҳиддинович — Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси, комиссия раиси

Аширбеков Уббиниёз — Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси, комиссия Раисининг ўринбосари

Ражабов Раҳим — Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги давлат котиби, комиссия раисининг ўринбосари

Самандаров Эркин — Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, комиссия раисининг ўринбосари

Фозилбеков Атҳамбек Иброҳимович — Тошкент шаҳар ҳокими, комиссия раисининг ўринбосари

Олимжонов Омон Ҳамидович — Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши котибиятининг бошлиғи, комиссия котиби

КОМИССИЯ АЪЗОЛАРИ:

Абдувосиқов Абдуманноп — Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Қурилиш, архитектура, уй-жой-коммунал хўжалиги ва ободонлаштириш қўмитасининг раиси

Абдураззоқов Убайдулла Аббосович — Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири

Алламуродов Бўри Алламуродович — Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгашининг раиси

Алматов Зокиржон Алматович — Ўзбекистон Республикаси ички ишлар вазири

Арзиматов Атҳамжон Сотволдиевич — Ўзбекистон Ёшлар иттифоқининг биринчи котиби

Боқибоев Эркин Жўраевич — Ўзбекистон Республикаси молия вазири

Воҳидов Эркин — Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Ошкоралик масалалари қўмитасининг раиси

Қодиров Пиримқул — Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Миллатлараро муносабатлар, тил ва маданият масалалари қўмитасининг раиси

Қориева Бернора Раҳимовна — Ўзбекистон Театр арбоблари уюшмаси бошқарувининг раиси

Қаюмов Малик Қаюмович — Ўзбекистон Кинематографчилари уюшмаси бошқарувининг биринчи котиби

Мадаминов Салой (Муҳаммад Солиҳ) — «Эрк» демократик партиясининг раиси

Мирқосимов Мираҳмад Мирҳожиевич — Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат назорати қўмитасининг раиси

Муҳаммад Дўст Мурод — Ўзбекистон Миллий ахборот агентлигининг раиси

Назиров Обид — Ўзбекистон Республикаси Физкультура ва спорт қўмитасининг раиси

Расулов Маҳмутжон Мўминович — Ўзбекистон Халқ демократик партияси марказий кенгашининг биринчи котиби

Ризаев Қулаҳмад Тошпўлатович — Тошкент шаҳар соғлиқни сақлаш бош бошқармасининг бошлиғи — Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирининг ўринбосари

Сайдалиев Сайфулла Давирович — Тошкент вилоятининг ҳокими

Сигедин Виталий Николаевич — Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг бош директори

Ҳабибуллаев Пўлат Қирғизбоевич — Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Халқаро ишлар қўмитасининг раиси

Ҳакимов Зафар Абдуллаевич — Ўзбекистон Республикаси маданият ишлари вазири вазифасини бажарувчи

Хлебушкина Антонина Павловна — Тошкент шаҳридаги 22-болалар уйининг директори

Ҳайитбоев Эркин Қаҳҳорович — Ўзбекистон Республикаси Давлат телерадиокомпаниясининг раиси

Чжен Виктор Анатольевич — Ўзбекистон Республикаси маҳаллий саноат вазири

Абитуриент—92

Ўзбекистон Республикаси олий ўқув юртларининг кундузги бўлимига талабаликка даъвогарлар диққатига!

ТЕСТ ЎТКАЗИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА АМАЛГА ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси яқинда Ўзбекистон Республикаси олий ўқув юртларининг кундузги бўлимларига талабалар қабул қилиш бўйича тажриба-синовни ташкил этиш ва ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилди.

Қарорга мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Халқ таълими вазирлиги, Мелиорация ва сув хўжалиги вазирлиги ҳамда Алоқа вазирлигига 1992/93 ўқув йилида олий ўқув юртлари кундузги бўлимларининг биринчи курсларига талабалар қабул қилишни, Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонида кўрсатиб ўтилганидек, тест асосида амалга ошириш топширилди. Тест асосида қабул ўтказиладиган олий ўқув юртлари ихтисосликлари рўйхати тасдиқланди. Рўйхатда кўрсатилган олий ўқув юртларида абитуриентларнинг тест синовларини республиканинг бутун ҳудудида бир вақтда ўтказиш белгиланди. Олий ўқув юртларига абитуриентлар қабули бўйича Давлат комиссияси ва у ҳақдаги Низом тасдиқланди.

Қарорда кўрсатилишича, олий ўқув юртларига абитуриентларни танлаш бўйича Республика Марказининг асосий вазифалари қуйидагича белгиланди: олий ўқув юртларига кирувчи ёшлар учун баҳо мезонлари ягона тизимини жорий этиш; абитуриентлар билимлар сифатини, умумтаълим, ҳунар мактаблари ва ўрта махсус ўқув юртларида тайёргарлик даражасининг оширилиши бўйича мақсадга йўналтирилган тавсияларни ишлаб чиқилишини таҳлил қилиш; Ўзбекистон Республикаси миллий анъаналари ва хусусиятлари ҳамда ўтказилаётган тажриба-синовни ҳисобга олиб, Давлат комиссияси тасдиқлайдиган олий ўқув юртларига абитуриентлар қабул қилиш қоидаларини ишлаб чиқиш.

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашига, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимиятларига тест ўтказиш учун зарур шарт-шароитни таъминлаш, тажриба синовида қатнашувчи абитуриентларга маиший-тиббий ва транспорт хизмати кўрсатиш билан боғлиқ масалаларни ҳал этиш топширилди.

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасига Ўзбекистон истиқбол тараққиётини прогнозлаш қўмитаси ҳамда «Узконтракторг» билан биргаликда бир ой муддат мобайнида Марказ буюртмалари бўйича кўрсатилган муддатларда услубий кўрсатмалар, ҳужжатлар, тестларни тайёрлаш учун зарур миқдордаги ва сортдаги қоғозлар, полиграфия қувватлари ҳамда махсус ҳисоблаш техникасини излаб топиш вазифаси юклатилди.

Қарорга биноан, олий ўқув юртларининг кундузги бўлимларига абитуриентлар танлаш бўйича Республика марказига: бир ой муддатда 1992/93 ўқув йилида олий ўқув юртларига кириш имтиҳонларисиз тест асосида, тажриба тартибида талабалар танлашни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича зарур чора-тадбирларни қабул қилиш; Марказга вақтинча ишлашга ва меҳнат шартномасига мувофиқ ўриндошлик бўйича зарур мутахассисларни жалб этишни ҳал қилиш; 1992 йил апрель ойида Туркия Республикасига олий ўқув юртларига ёшларни танлашда тест ўтказиш методикаси ва тажрибасини ўрганиш учун мутахассислар юбориш; Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Халқ таълими вазирлиги билан биргаликда 1992 йил октябрь ойида тажриба-синов якунларини чиқариш ва натижаларини олий ўқув юртларига абитуриентлар қабули бўйича Давлат комиссиясига маълум қилиш топширилди.

Шунингдек, қарорда Ўзбекистон Республикаси Давлат телерадиоэшиттириш компанияси, Миллий ахборот агентлиги, оммавий ахборот воситаларининг ўтказилаётган тажриба-синовнинг моҳияти, шарт-шароитлари, натижалари тўғрисида жамоатчиликни мунтазам хабардор этиши кўрсатиб ўтилди. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигига эса кўрсатилган мақсадлар учун Вазирлар Маҳкамасининг резерв фондидан зарур маблағларни ажратиш топширилди.

Қарорнинг бажарилиши устидан назорат ўрнатиш Бош вазир ўринбосари М. Қ. Қорабоев зиммасига юкланди.

(Тест ўтказиш ҳақидаги мақолаларни газетамизнинг 2—3-саҳифаларида ўқийсиз.)

Аввалгиларга ўхшамас

Шу йил кузда, яъни 8—15 октябрь кунлари мустақил Ўзбекистоннинг меҳнаткашлари яна бир тарихий анжуманнинг гувоҳи бўладилар. Гўзал пойтахтимиз Тошкентда Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатларининг XI халқаро кинофестивали ўтказилади. Демак, катта тадбирнинг тараддуди, тўй олди маслаҳатлашувлари бугундан бошланганн аниқ. Бунда йиллар давомида йиғилган тажрибаларнинг қўл келиши шубҳасиздир. Аммо, таъкидланганидек, мустақил мамлакатнинг жаҳон кино ижодкорларини қабул қилиши, ўзининг меҳмоннавозлигини яна бир карра кўз-кўзлай олиши учун ҳозирдан ҳар биримизнинг зиммамизга ўзига хос масъулият юклаяпти. Чунки анжуманда 60 дан кўпроқ мамлакатнинг кино усталари қатнашадилар. Уни ўтказиш сарф-ҳаражатлари бозор иқтисодиётига ўтилаётган дамларда осон кечмайди.

Ҳар галги киноанжуманлардан фарқли ўлароқ бу йил мухлисларга фақат бадиий фильмлар намойиш этилади. Уларнинг чин баҳосини бериш ва атрофлича танловига ҳакамлик қилиш учун эса жаҳоннинг турли бурчакларидан таниқли кино усталари таклиф этилади.

16 июнь куни ташкилий комитет аъзоларининг журналистлар билан учрашуви бўлиб ўтди. Шарқона «Ассалому алайкум» сўзи анжуманнинг шиори бўлажаги айтилди. Шунингдек, сарф-ҳаражатнинг бир қисмини Маданият ва умуминсоний қадриятлар халқ академияси тўлажаги айтилди. Етук фильмлар учун махсус совринлар белгиланади, энг яхши эркак ва аёл образларини маҳорат билан яратганлар учун мукофотлар берилади.

Журналистлар ташкилий комитет аъзоларига кинофестивални атрофлича ёритган жамоа ташкилотларига ва маҳоратли мухбирларга ҳам совға ажратиш кераклигини таъкидладилар. Шунингдек, меҳмонлар билан ҳамиша ҳамроҳ бўлиб юришлик кафолатини ҳам беришларини сўрадилар. Соз бўларди, меҳмонлар билан мулоқотни иложи борича миллий таржимонлар уддалашса. Шундай қилинса, мустақил мамлакатнинг шаклу шамойилини ифодалаган таржимонларимиздан меҳмонлар бир-иккита ўзбекча сўзни ўрганиб кетишармиди?.. Чунки бу галги кино анжумани аввалгиларга ўхшамас, мустақил мамлакатнинг гўзал байрамларидан бирига айланиши турган гапдир.

У. АБДУАЗИМОВА.

«КЕЛГУСИ ИШЛАРИМИЗ КАТТА...»

Эртага—тиббиёт ходимлари куни

Қашқадарёлик жамоатчи мухбиримиз Қарши шаҳридаги тиббиёт билим юрти директори, жумҳуриятда хизмат кўрсатган шифокор Пўлат Набиевич Рустамовга ўзини қизиқтирган саволлар билан мурожаат қилди.

Б. У.: — Пўлат Набиевич, бозор иқтисодиёти ижтимоий, иқтисодий, илм-фан соҳаларида қатор муаммоларни келтириб чиқарди. Сиз раҳбарлик қилаётган тиббиёт билим юртида бу жараён қандай кечмоқда?

П. Р.: — Тиббиёт билим юрти 46 йилдан буён вилоятимиздаги шифохона, санаторийлар ва бошқа шифо масканлари учун 17451 махсус тиббиёт мутахассислари тайёрлаб берди. Дастлаб, 1946 йилда фельдшерлик ва акушерлик гуруҳларида 110 талаба ўқиган бўлса, ҳозирги вақтда тўрт гуруҳда 2530 талаба ўқимоқда. 211 ўқитувчи, шифокорлар таълим-тарбия билан биргаликда тиббий малака ҳам бермоқдалар. 960 талаба ётоқхона билан таъминланган. Ижарага турувчи талабалар учун 260 ўринли ётоқхона қуриб ишга туширдик.

Шунингдек, қишлоқ хўжалик ишларида шартнома билан иш кўриляпти. 1991 йилнинг ўзида биргина пахтадан 1 миллион 200 минг сўм даромад қилинди.

Шу билан бирга талабалардан касаба уюшмаси томонидан олинадиган аъзолик бадалларининг 80 фоизи бемор ҳамда шароити оғир талабаларга ёрдам тариқасида берилади. Булардан ташқари, билим юртида замонавий спорт комплексига эга бўлган спорт зали, 32 та фан ва махсус тажриба хоналари, 500 ўринли мажлислар зали, 550 ўринли 2 та ошхона талабаларнинг доимий хизматида.

Б. У.: — Ўзингизга маълумки, сўнгги йилларда ҳамма жойда сон эмас, сифатга қатъий амал қилинадиган бўляпти. Бу борада билим юртида дарсда ва дарсдан ташқари пайтларда олиб бориладиган ишларни қандай ташкил қилаяпсизлар?

П. Р.: — Билим юртида таълим кабинет ва лаборатория тизимида олиб борилади. Ҳозирги вақтда 25 ўқув кабинети, 7 лаборатория зарур анжомлар билан жиҳозланган, таълим учун керак бўлган ўқув қуроллари, техника воситалари мавжуд. Синфдан ташқари ишларга катта аҳамият берилмоқда. Хусусан, фанлардан улгурмовчи ўқувчилар билан қўшимча машғулотлар ўтказиш, тиббиёт билимларини ўрганишга доир савол-жавоб кечалари шаҳар, ноҳия шифохоналарида бўлиб, ёш шифокорларнинг амалий машғулотлари кузатилиб, уларга тегишли маслаҳатлар берилмоқда. Бу ишларда Б. Шомуродов, Ж. Раҳматов, Б. Расулов, Ш. Номозов, Э. Комоловлар доимо бош-қош.

Б. У.: — Пўлат ака, тиббиёт билим юртларида таҳсил олаётган ёшларнинг кўпчилигини қизлар ташкил қилади. Бу, албатта, қизлар билан жиддий ишлашни талаб қилади. Сиз раҳбарлик қилаётган билим юртида ҳам шундай бўлса керак?

П. Р.: — Аввало шуни айтиш керакки, билим юртимизда 14 миллатнинг ўғил-қизлари ўқиб, билим олмоқдалар. Шулар орасида кўпчиликни қизлар ташкил этади. Шунинг учун қизлар кенгашининг ишига алоҳида эътибор берамиз. Унга ташаббускор педагогимиз Ойсара Ҳамроева раҳбарлик қилади. Бу йил бу муаллиманинг ташаббуси билан билим юртимиз қизлари ўртасида «Қизлар гигиенаси», «Ҳаёт ва андиша», «Муҳаббат ҳақида баҳслашамиз», «Одоб нима?», «Аҳлоқ нима?» каби мавзуларда қизиқарли суҳбатлар ўтказдилар. Яна қизлар кенгаши қошида ташкил этилган «Қизлар даврасн» халқ университетининг машғулотлари ҳам ёшларга жуда-жуда маъқул келмоқда.

Б. У.: — 1992 йилда талабалар қабули ва келажак режаларингиз ҳақида ҳам билмоқчи эдик.

П. Р.: — Янги ўқув йили учун фельдшерлик, акушерлик, тиббиёт ҳамшираси бўлимларига 870 ўқувчи қабул қиламиз. Кириш имтиҳонларини адолатли бўлишини таъминлаш қабул ҳайъати аъзоларининг бурчидир. Бунинг учун, аввало, имтиҳон олувчи ўқитувчиларга қаттиқ талаб қўйилади. Кириш имтиҳонларида шаҳар халқ таълими ходимларидан, халқ ноибларидан, ота-оналардан вакиллар қатнашади. Мақтов қоғозига эга бўлган ўқувчилар ҳам жамоатчилик вакиллари иштирокида суҳбатдан ўтадилар. Қабул давомида апелляция комиссияси ишлаб туради.

Келгусидаги ишларимиз ҳам катта: талабаларни ўзбек тилида тўла дарслик билан таъминлаш, вилоятдаги тиббиёт билим юртлари билан алоқани мустаҳкамлаш, янги ётоқхона ва 264 ўринли қўшимча ўқув корпуси қуриш ишлари ана шулар жумласидандир.

Суҳбатдош: Баҳром УМИРОВ.

СУРАТДА: билим юрти ҳаётидан лавҳа.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҲУЗУРИДАГИ РЕСПУБЛИКА АТАМАШУНОСЛИК ҚЎМИТАСИДАН

МАЪҚУЛЛАНГАН АТАМАЛАРНИНГ ЎЗБЕКЧА МУҚОБИЛЛАРИ

Маълумки, кейинги вақтларда айрим атамаларни қўллашда бошбошдоқлик авж олиб кетди. Айниқса, маъмурий-бошқарув, олий ўқув юртлари ва матбуотга доир атамаларни қўллашдаги ҳар хилликлар турли чалкашликларга сабаб бўлмоқда. Бундай ҳар хилликлар пешлавҳалар, иш қоғозлари, муҳрларга ҳам кўчмоқда.

Атамалар қўлланишидаги ҳар хилликларни тартибга солиш, атама муқобилларини тўғри танлаш мақсадида Атамашунослик қўмитаси «Ўзбекистон овози» газетасининг 4-сонида «Қайси бири маъқул?» рукни остида русча-байналмилал ўзлашмаларнинг ўзбекча муқобилларини эълон қилди. Шунингдек, турли соҳа олимларидан, оммавий ахборот воситалари ходимларидан таклифлар олиш учун уларга ҳам атамалар рўйхати юборилди. Кўп сонли газетхонлар, илмий жамоатчилик ва матбуот ходимларидан олинган таклифлар умумлаштирилди ва шу асосда Атамашунослик қўмитаси тавсияси тайёрланди. Бу тавсиялар олдин Давлат тилини амалга ошириш бўйича Вазирлар Маҳкамаси комиссияси таркибидаги атамашунослик масалалари билан шуғулланувчи кичик комиссиянинг кенгайтирилган мажлисида муҳокама этилди. Кичик комиссия мажлисига йирик тилшунос олимлар, матбуот ходимлари таклиф этилди. Кичик комиссия хулосасидан кейин эса бу тавсиялар Давлат тили ҳақидаги қонунни амалга ошириш бўйича Вазирлар Маҳкамаси комиссиясининг 1992 йил 30 апрелда бўлган мажлисида атрофлича муҳокама этилди ва унда Атамашунослик қўмитаси ва кичик комиссия тавсияларини маъқуллаб қарор қабул қилинди.

Маъқулланган атамаларнинг ўзбекча муқобиллари қуйидагилардир:

арбитр — ҳакам
арбитраж — ҳакамлик
аэропорт — аэропорт
гарантия — кафолат
газета — газета
гражданин — фуқаро
декларация — баёнот
журнал — журнал
заказ — буюртма
институт — институт
категория — тоифа
массив — даҳа
министр — вазир
министрлик — вазирлик
мэр — ҳоким
область — вилоят
пенсия — нафақа
посёлок — шаҳарча
Премьер-министр — Бош вазир
ревизия — тафтиш
революция — инқилоб
регион — минтақа
редакция — таҳририят
республика — республика
союз — уюшма
союз — иттифоқ
совет — кенгаш
съезд — қурултой
справка — маълумотнома
университет — университет
факультет — факультет

Юқорида келтирилган бу муқобиллар қабул қилиниши лозим бўлган атамаларнинг бир қисми бўлиб, бу иш давом этмоқда. Шунингдек, маъқулланган ва қўллаш учун тавсия этилган бу атамалар расмий хабарлар, пешлавҳалар, иш қоғозлари, муҳрларда айнан берилиши керак. Бошқа турдаги адабиётлар (бадиий адабиёт, публицистика, оммабоп нашрлар ва бошқалар)да эса расмий атама синонимларидан тилимиз луғат бойлиги сифатида бемалол фойдаланиш мумкин.

Давлат тили ҳақидаги қонунни амалга ошириш бўйича Вазирлар Маҳкамаси комиссиясининг ўша қарорига (1990 йил 30 апрелдаги) биноан, Ўзбекистон Республикасининг вазирликлари, қўмиталари, барча даражадаги ҳокимлари, идора ва корхоналари, муассасалари, матбуот, оммавий ахборот воситалари маъқулланган атамаларни қўллашга қатъий амал қилишлари шарт.

РЕСПУБЛИКА АТАМАШУНОСЛИК ҚЎМИТАСИ.

АБИТУРИЕНТ-92: ТЕСТ

«Абитуриентлар ўртасида тест синовларини ўтказиш мақсадида 1992 йил 15 апрелдан эътиборан Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида олий ўқув юртларининг кундузги бўлимларига талабалар танлови Республика Маркази (ЎРТТМ) ташкил этилсин».

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси. 1992 йил 9 апрель, 181-қароридан кўчирма.

ТЕСТ СИНОВЛАРИ ВОСИТАСИДА ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТЛАРИГА ҚАБУЛ ҚИЛИШ ҚОИДАЛАРИ

ЎРТТМ
Ўзбекистон Республикаси
Талаба Танлов Маркази

(Ўқув юрти, учебное заведение)
КУНДУЗГИ БЎЛИМ
(дневное отделение)

Тест синовига кириш учун
РУХСАТНОМА
(Пропуск для входа на тестирование)

Факультет
Ихтисос (специальность)
Гуруҳ № (№ группы)
Фамилияси
Исми (имя)
Отасининг исми (отчество)

Тест синови варақаси № (№ бланка теста) — (талаба томонидан тўлдирилади, заполняется абитуриентом)

Расм
Ўқув юрти муҳри
фото, печать учебного заведения

шахсий имзо, личная подпись

Берилган вақти (дата выдачи) 1992 й.
Қабул комиссияси масъул котиби (ответственный секретарь приемной комиссии) ф. и. о. подпись)

ЭСЛАТМА:
Примечание:

— Мазкур рухсатнома паспорт билан бирга кўрсатилганда синов тести ўтказилаётган хонага кириш имконини беради.

Данный пропуск с предъявлением паспорта дает возможность входа в помещение для прохождения теста.

— Белгиланган вақтдан кечиккан ёки келмай қолганлар билан тест синовлари қайта ўтказилмайди.

Опаздавшие и неявившиеся в назначенное время к повторному тестированию не допускаются.

— Ўқув юртига кирганлиги ҳақидаги буйруқдан сўнг рухсатнома қабул комиссиясига топширилади.

После приказа о зачислении данный пропуск сдается в приемную комиссию.

1. Тест синовига кирадиганларнинг қўлида юқорида кўрсатилгани каби рухсатномаси бўлиши керак.

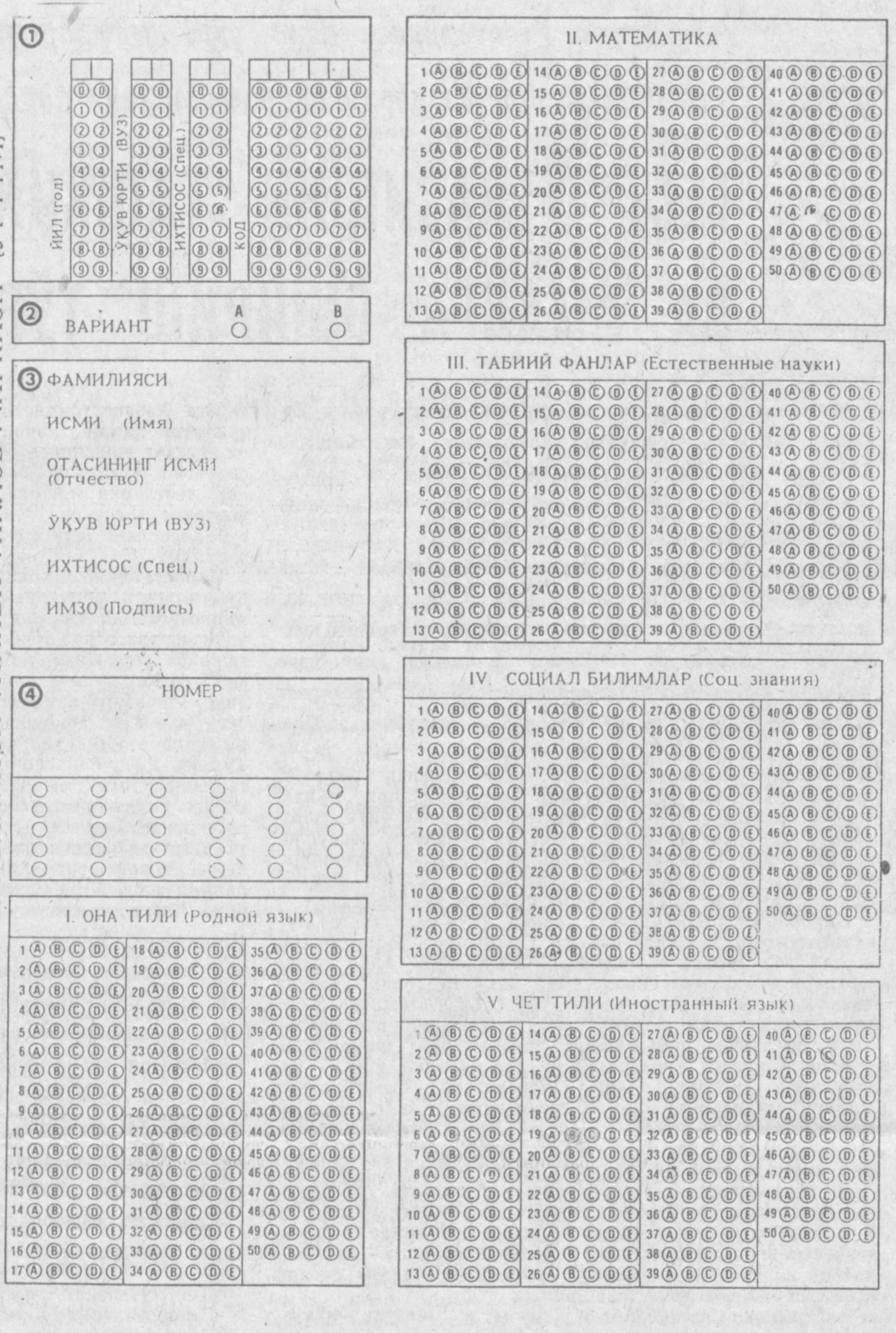

2. Синовдан ўтаётган талабаликка даъвогарлар ушбу тест варақасининг учта вариантини тўлдирадилар.

ЎРТТМ
Ўзбекистон Республикаси
Талаба Танлов Маркази

Тест синови варақаси № (№ бланка теста) — (талаба томонидан тўлдирилади, заполняется абитуриентом)

ТИТУЛ ВАРАҚАСИ
титульный лист

Факультет
Ихтисос (специальность)
Гуруҳ № (№ группы)
Фамилияси
Исми (имя)
Отасининг исми (отчество)

(сана, дата) 1992 й. (шахсий имзо, личная подпись)

Синов маълумотномасидан кўчирма
Выписка из экзаменационной ведомости
(қабул комиссияси котиби тўлдиради.
Заполеняет секретарь приемной комиссии):

("Қабул қилинди ёки қабул қилинмади". "Зачислен или незачислен")

I предмет, баллар сони (количество баллов)
II предмет, баллар сони (количество баллов)
III предмет, баллар сони (количество баллов)

Умумий баллар миқдори (общее количество баллов)

Ўқув юрти муҳри
Печать учебного заведения

Кўчирма асл нусхага тўғри
Выписка верно
(Имзо, подпись)

ЭСЛАТМА: мазкур варақа етти йил муддатгача ўқув юрти хужжатасровида сақланади.
Примечание: данный титульный лист сохраняется семь лет в архиве учебного заведения.

3. Титул варақасида талабаликка даъвогарнинг фанлардан олган баллари, ўқув юртига қабул қилингани ёки бали етмагани акс эттирилади.

1992 — 1993 ўқув йили талаба қабули тест синовлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 9 апрель 1992 йил, 181-қарорига мувофиқ 19 олий ўқув юртлари ихтисосликлари бўйича ЎРТТМ томонидан ўтказилади.

ТЕСТ СИНОВЛАРИ ҚОИДАЛАРИ

1. Тест синовларида қатнашувчи олий ўқув юртларининг кундузги бўлимлари талабалигига даъвогарлар Ўзбекистон Республикасининг 35 ёшдан ошмаган ва жумҳурият ҳудудида доимий яшаб турган фуқаролари бўлишлари керак.

Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги ва бошқа хорижий мамлакатлар фуқаролари эса Ўзбекистон Республикасининг давлатлараро тузган шартномалари асосида қабул қилинадилар.

2. Аризалар 25 июндан 31 июлгача ҳар бир олий ўқув юртининг ўзида қабул қилинади.

3. Тест синовларида иштирок этадиган абитуриентларга фақат бир олий ўқув юрти ва бир ихтисосни танлаш таклиф қилинади.

4. Абитуриентлар ўз аризалари билан бирга ўрта ёки ўрта махсус мактабни тамомлаганликлари ҳақидаги ҳужжат (асл нусхаси), 6 дона расм (3х4 см. да), 086/У шаклидаги тиббий маълумотномани қўшиб топширадилар. Ҳарбий хизматга алоқадорлик ҳақидаги ҳужжат ва паспорт кўрсатилади. Уларга ҳужжат топширганликлари ҳақидаги тилхат ва тест синовига кириш учун рухсатнома берилади, қолган ҳужжатларни (тест синови титул варақаси ҳамда тест вариантларини) айни синов ўтказиладиган куни, хоналарга кирганларидан сўнг оладилар. Мазкур ҳужжатлар юзасидан бўлган барча жавобгарлик қабул комиссияси масъул котиби зиммасига юклатилади.

5. Тест синовлари анкетаси қуйидаги беш гуруҳ предметлар:

1. Она тили ва адабиёт.
2. Математика (алгебра, геометрия, тригонометрия)
3. Табиий фанлар (физика, кимё, биология).
4. Социал билимлар (тарих, жуғрофия).
5. Чет тили (инглиз, немис ёки француз) асосида тузилган бўлиб, ҳар бир абитуриент ўзи танлаган ихтисосликни ҳисобга олган ҳолда, предметлар гуруҳининг иловада кўрсатилганидек, фақат учтаси доирасидаги саволлар бўйича ўз билимини синаб кўради.

6. Синов саволлари қатъий равишда ўрта мактаб дастури ҳажмида тузилади. Марказ экспертлари таҳлилидан ўтказилади, уларни Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат комиссияси тасдиқлайди.

7. Тест саволлари жавоб китобчасининг «А» ёки «В» вариантларида кўрсатилган бўлиб, абитуриент диққат билан ҳар бир саволга берилган бештадан жавобни ўрганиб чиқади ва ўзи тўғри деб ҳисоблаганини тест синови варақасида шу жавоб рақами тўғрисидаги ҳарф ёзилган доирачани қора қалам билан тўлиқ бўяб белгилайди.

8. Тест синови варақасини тўлдириш учун ажратилган вақт 3.5 соат (210 дақиқа)дан иборат бўлиб, бундан ташқари, яна 30 дақиқа тест синови варақаси савол-жавоб китобларини тарқатиш ҳамда савол-жавоб китобларидан фойдаланиш ва тест синов варақасини тўлдириш тартибини тушунтириш учун ажратилади.

9. Ихтисос бўйича биринчи ўринда кўрсатилган предмет — асосий ҳисобланиб, ундаги ҳар бир саволга берилган тўғри жавоб учун 3,1 балл, иккинчи фандан ҳар бир тўғри жавобга — 2.1 балл, учинчида эса — 1,1 балл белгиланади, нотўғри жавобларга балл берилмайди.

10. Тест синови варақаси ва савол-жавоб китобларини махсус тайёрланган қутичаларга 30 тадан жойланиб муҳрланади. Улар тест ўтказиладиган хоналарга ҳар бир олий ўқув юрти бўйича жавобгар бўлган ЎРТТМ вакили томонидан етказилгач, назоратчилар ва абитуриентлар иштирокида мазкур муҳр бузилиб, бу ҳақда тузилган «акт» матнида қайд этилади, синовларнинг бир меъёрда, осойишта ўтиши таъминланади, сўнгра тўлдирилган тест синови варақаси (савол-жавоб китоблари билан биргаликда) йиғиб олинади ва яна абитуриентлар иштирокида шу хонанинг ўзида қутичаларга жойланиб, қайта муҳрланади, «акт» ҳам ёпилиб, имзоланиб, юқоридаги ҳужжатларга илова қилинган ҳолда уларнинг Марказ (ЎРТТМ)га эҳтиёткорлик билан етказилиши таъминланади.

11. Тест синови варақалари махсус электрон-ҳисоблаш машинасидан ўтказилиб, унинг натижалари маълумотномаси (синов ведомостлари) Марказ томонидан Давлат комиссиясига тақдим қилинади.

12. Тест синовларида тўпланган баллар асосида Давлат комиссияси ҳар бир олий ўқув юрти доирасида, ихтисосликлар гуруҳи, таълимнинг қайси тилда олиб борилишига қараб талабалар конкурсини белгиланган қабул режаси бўйича алоҳида ўтказади. Ҳаммаси бўлиб 315 имкониятдан 150 дан кам баллга эга бўлганлар одатда конкурс танловида иштирок этмайдилар. Конкурс натижалари Давлат комиссиясининг махсус қарори билан тасдиқланиб, олий ўқув юрти ректори, тегишли вазирликларга топширилади. Ректор буйруғи билан қабул 25 августгача расмийлаштирилади ва у олий илмгоҳ эълонлар тахтачасида қайд этилади.

13. Тест синовлари асосида қабул жараёнида аввал белгиланган анъанавий имтиёзлар ҳисобга олинмайди (кооперация қабули ва мактаб предметлари республика олимпиадаси ғолибларидан ташқари). Бунда барча абитуриентлар тенг ҳуқуқлидирлар, яъни улар ижтимоий келиб чиқиши, сўзлашув тили, миллати, эътиқоди ва бошқа хусусиятларидан қатъи назар, бир вақтда ва бир хил шароитда тест синовларидан ўтадилар. Асосий мезон уларнинг билимлари даражасидир.

14. Тест синови белгиланган мутахассисликлар бўйича тайёрлов курслари ўқувчиларининг битирув имтиҳонлари Марказ (ЎРТТМ)нинг махсус вакиллари иштирокида ўтказилганидагина ҳақиқий деб ҳисобланади ва кириш имтиҳони сифатида тан олинади.

15. Тест синовлари хоналари 30. 60 кишилик гуруҳларга мўлжалланиб жиҳозланади ва рақамланади. Абитуриентлар хоналарга тузилган рўйхат асосида, ўз рухсатномаларини паспортлари билан бирга кўрсатганларидан сўнг қўйилади ва ҳар бири айрим-айрим ўтказилади.

16. Тест синовлари Ўзбекистон Республикаси ҳудудида юқорида кўрсатилган барча олий ўқув юртларида бир вақтда — 5 август куни эрталаб соат 9.00 да бошланади, улар ЎРТТМнинг бу йилги техник имкониятлари чекланганлиги сабабли фақат ўзбек ёки рус тилларида ўтказилади.

17. Тест синовлари жараёнида жойларда туғиладиган барча масалалар юзасидан саволлар ва уларнинг ҳал қилиниши масъулияти бутунича Марказ (ЎРТТМ)нинг вилоят, олий ўқув юрти бўйича вакиллари, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимининг ўринбосарлари бўлган Давлат комиссияси аъзолари зиммасига юкланади.

18. Тест ўтказиш жараёнида жадваллар, логорифмик линейка, калькулятор ва бошқа воситалар, дастур, дарслик, қўлланмалардан фойдаланишга рухсат этилмайди. Ҳеч қандай зарурат (овқатланиш, ташқарига чиқиш ва бошқалар) инобатга олинмайди, барча шахсий муаммолар синов бошланишига қадар ҳал қилиниши лозим.

19. Тест синовлари жараёнида қабул қоидаларини бузган абитуриентлар «акт» матнида қайд қилиниб, конкурсда қатнашиш ҳуқуқидан маҳрум этиладилар.

20. Абитуриентлар норозилик туғилган тақдирда аппеляция қилиш ҳуқуқига эгадир. Аппеляция аризалари шахсан абитуриент томонидан имзоланиб, тест натижалари эълон қилинган куни шу олий ўқув юрти бўйича Марказ вакилига топширилади ва ЎРТТМ экспертлари иштирокида бир ой муддат ичида кўриб чиқилади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Талаба Танлов Маркази (ЎРТТМ).

ЎРТТМ
Ўзбекистон Республикаси
Талаба Танлов Маркази

Муҳтарам абитуриент, Сиз олий ўқув юртига киришда ўз билимингизни энг холис ва адолатли усул — тест синовлари воситасида синаб кўришга жазм қилиб, ягона тўғри йўлни танладим, деб ҳисоблайверинг!

ТЕСТ СИНОВЛАРИ ИШТИРОКЧИЛАРИ УЧУН ЙЎРИҚНОМА

а) Тест синови хонасига кириш тартиблари:

Тест синовлари 5 август куни эрталаб соат 9.00 да бошланади. Кечиккан ёки келмай қолганлар билан тест синовлари қайта ўтказилмайди.

Абитуриентлар тест синовига кириш рухсатномаси билан ўз паспортларини қўшиб кўрсатадилар. Синов хонасида ўз хоҳишлари билан эмас, назоратчилар белгилаган жойга ўтирадилар ва ҳужжатларини стол устига қўядилар. Чунки бир абитуриент ўрнига бошқа биров кириши мумкинлигининг олдини олиш мақсадида ҳужжатлар яна бир бор синчиклаб ўрганиб чиқилади. Мабодо, юқоридагидек ҳол аниқланган тақдирда, бу абитуриентнинг фамилияси «акт»да қайд этилиб, синовда қатнашиш ҳуқуқидан бутунлай маҳрум қилинади. Унинг ўрнига қатнашиш учун уринган шахс ҳуқуқ-тартибот органлари ихтиёрига топширилади ва у киши ҳақидаги барча маълумот (исми, фамилияси, ўқиш ёки иш жойи ва бошқалар) кенг жамоатчиликка эълон этилади.

б) Тест синови варақаси (жавоб қоғози) асосий қисмларининг тўлдирилиши:

Жавоб қоғозининг намунаси («Маърифат», 20 июнь 1992 йил) Сизга таниш бўлиб, биринчи навбатда ўзингиз тўғрингиздаги маълумотлар (3-блок, ф.и.о., ўқув юртининг номи, танлаган ихтисослигингизни ёзиб имзо чекасиз), кейин 1-блокда йил, ўқув юрти, ихтисос ва ўз номерингиз кодларини синов хоналаридаги назоратчилар йўриғи асосида қўйиб чиқасиз Сизга берилган савол китобчасида доира ичида кўрсатилган вариант («А» ёки «В») ҳарфини синов варақасида айнан бўяб қўясиз. Савол китобчаси ҳарфи билан тест синови варақасидаги вариантни кўрсатувчи ҳарфларнинг бир хилда белгиланиши жуда муҳимдир, акс ҳолда абитуриентнинг жавоби натижасиз (муваффақиятсиз) бўлиб қолади.

в) Жавобларнинг белгиланиши:

Сўров китобчасидаги барча саволлар «кўп ичидан ажратиб олиш» тамойилида тузилган бўлиб, ҳар бир савол учун 5 тадан жавоб ҳам берилган ва уларнинг орасида фақат биттасигина тўғридир. Сизнинг вазифангиз эса худди шу тўғри жавобни топиб, тест синови варақасидаги шу жавоб рақами тўғрисидаги ҳарф ёзилган доирачани юмшоқ қора қаламда четига чиқмай тўлиқ бўяб қўйиш билан белгиланади. Бир саволга бирдан ортиқ жавобнинг белгиланиши ҳам «қониқарсиз» ҳисобланади. Саволга берилган жавобни ўзгартириш зарурати туғилган тақдирда ўзингиз янглиш қўйган белгини резинка ўчирғич билан тоза қилиб ўчиришингиз керак, акс ҳолда, машина, бир саволга бирдан ортиқ жавоб берилган, деб, бу саволга берган жавобингизни «хато» ҳисоблайди. Шунга кўра, юмшоқ қалам ҳамда сифатли ўчирғичнинг қўлланилиши алоҳида аҳамиятлидир. Қалам билан ўчирғич сизга Марказ томонидан берилади.

Масалан, 10-савол: «Синов варақаси IV социал билимлар блокидаги Ўзбекистон Жумҳурияти қайси йилда мустақил деб эълон қилинган? сўроғига:

а) 1917, б) 1922, в) 1924, г) 1985, д) 1991 жавоблари берилган.

Бу саволнинг тўғри жавоби «д» ҳарфида бўлгани учун синов варақаси (жавоб қоғози)нинг IV блок 10-саволига ажратилган, ичида «д» ҳарфи ёзилган доирачаси четига чиқиб кетмаган ҳолда қорага бўяб қўйилади. Бошқа ҳарф янглиш белгиланганида фақат юқорида баён этилган тартибда абитуриент томонидангина тузатиш киритилиши мумкин, чунки ҳужжатлар синовдан сўнг шу жойнинг ўзида муҳрланганича электрон-ҳисоблаш машинасига ўқиш учун топширилади.

Ихтисос бўйича биринчи ўринда кўрсатилган асосий предметнинг ҳар бир тўғри жавоби учун 3,1 балл, иккинчи фандаги ҳар тўғри жавобга 2,1, учинчидагисига эса 1,1 балл белгиланиб, уч предметдан ҳар бирида 50 тадан 150 саволга тўғри жавобни танлай олишга ҳаракат қилиниши керак. Ҳаммасига тўғри жавобни топа олган тақдирингизда энг юқори — 315 балл тўплаган бўласиз. 150 дан кам баллга эга бўлганлар одатда конкурс танловида иштирок этмайдилар. Нотўғри жавоб учун эса балл берилмайди.

г) Синов охирида қайси ҳужжатлар топширилади?

Синов охирида ҳар бир абитуриентнинг тест синови варақаси, савол китобчаси хона назоратчилари томонидан бирма-бир йиғиб олинади ва алоҳида қутичаларга қайта жойланиб, муҳрланади, «акт» ҳам ёпилиб, имзоланади, юқоридаги ҳужжатларга илова қилинган ҳолда мазкур ўқув юрти бўйича ЎРТТМ вакилига, сўнгра барча ҳужжатлар вилоят бўйича Марказнинг масъул ходими ихтиёрига топширилади.

Қабул қоидаларини бузган абитуриентлар конкурсда қатнашиш ҳуқуқидан маҳрум этиладилар.

Синов натижалари бошқа усул — кириш имтиҳонлари (3 ёки 5 та) топширган абитуриентлар билан бир вақтда — 25 августга қадар олий ўқув юрти ректори буйруғи билан эълонлар тахтачасида қайд этилади.

Норозилик аризалари тест натижалари эълон қилинган куни шу олий ўқув юрти бўйича Марказ вакилига шахсан топширилади ва ЎРТТМ экспертлари иштирокида бир ой муддат ичида кўриб чиқилади.

Азиз абитуриентлар, омад сизга ёр бўлсин!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҲУЗУРИДАГИ ТАЛАБА ТАНЛОВ МАРКАЗИ (ЎРТТМ).

АСОСИДАГИ СИНОВЛАР

Долзарб мавзуда суҳбат

ТАЛАБА ТАНЛОВИНИНГ АДОЛАТЛИ УСЛУБИ

И. ТУРСУНОВ: «...тест ўтказишни ташкил этиш жараёни бирданига юзага келгани йўқ, албатта, бу — йиллар давомидаги истак ва таклифлар, турли хил шикоят ва аризаларда билдирилган фикрларни умумлаштириш, таҳлил қилиш натижасидир».

Маълумки, республикамиз халқ хўжалиги учун зарур бўлган, айрим мутахассислик бўйича назарий ва амалий жиҳатдан, касб-корликни эгаллаган кадрларни асосан олий ўқув юртлари етказиб беради. Албатта, ўқув юртларига синов воситасида қабул қилинган ёшлар ўзлари танлаган касбга азалдан маълум даражада лаёқатли бўлсалар, бунинг яхши натижа бериши шубҳасиздир. Аммо сўнгги йиллар мобайнидаги кузатувлар шуни кўрсатдики, илмгоҳларга қабул қилишдаги танлов услуби ўзини оқламай қўйди. Ўқув юртларига кириш имтиҳонлари топшириш жараёнида талабаликка даъвогарлар ва уларнинг яқин кишилари кўплаб вақтларини йўқотишади. Турли хил келишмовчиликлар, таниш-билишчилик, ошна-оғайнигарчилик, қўнғироқбозлик, адолат истаб турли юқори ташкилотларга якка ҳолда, баъзан эса гуруҳ-гуруҳ бўлиб арз қилишлар, айниқса, кейинги йилларда, сурункали юз бера бошлади. Натижада билимгоҳларга қабул қилишдаги мавжуд синов услублари айрим кишилар қўлида ўзбилармончилик, адолатсизлик, ҳаром бойлик орттиришга айланганлигидан далолат берди. Худди шу нуқтаи назардан ҳам мазкур масала юзасидан ўз вақтида жиддий чора-тадбирлар қўллаш зарурати етилди. Ниҳоят, шу йил 11 март куни Ўзбекистон Республикаси Президенти республика олий ўқув юртларининг кундузги бўлимларига қабул қилишни такомиллаштириш тўғрисида янги Фармон чиқарди. Республика Вазирлар Маҳкамаси эса мазкур ҳужжатда кўрсатилган муддат ичида ушбу Фармонни рўёбга чиқаришга оид ташкилий чора-тадбирларни кўзда тутувчи 17 банддан иборат тегишли қарор қабул қилди. Шунингдек, Фармоннинг 1- ва 2-бандларида кўрсатилган республика олий ўқув юртларининг кундузги бўлимларига абитуриентларни танлаш ва қабул қилиш республика Маркази ташкил этилди.

Бугунги суҳбатдошимиз — ана шу марказнинг раҳбари, педагогика фанлари номзоди Исломжон Йўлдошевич Турсуновдир. Биз у киши билан олий ўқув юртларига қабул қилишдаги янгича услубнинг афзаллик томонлари ва яна газетхонларни қизиқтирадиган бир қатор масалалар хусусида фикр алмашдик.

— Исломжон Йўлдошевич, республикамиз ҳукумати Сизга Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги талаба танлов Марказининг раҳбарлигидек жуда масъулиятли вазифани топшириб тўғри қилибди, менимча. Сизнинг ҳақиқатгўй, адолатпарварлигингиз ҳақида кўп эшитганмиз. Аввало, ана шу лавозим билан Сизни рўзномамиз ходимлари ва минглаб муштарийларимиз номидан қутлайман.

Марказ директорлигига тайинланганингиздан кейин Сизни кўпгина журналист ҳамкасбларимиз қуршаб олганлари, олий ўқув юртлари ректорлари, масъул котиблар йиғилишларида сўзлаганингизни, уларнинг юзлаб саволлар билан мурожаат қилганларини биламиз. Сиз уларга вақтингизни аямай жавоб бердингиз, зангори экранда ҳам чиқиш қилиб, Марказ ҳақида мулоқот ўтказдингиз. Шунга қарамай, бизнинг саволларга ҳам иложи борича кенгроқ жавоб беришингизни сўрайман. Негаки, бу халқ таълими тизимида шу куннинг энг долзарб масаласидир. Қолаверса, ҳар бир матбуот турининг ўз ўқувчиси, мухлиси бўлади. Боз устига, биз талаба танловидаги бу янгича услубни эл орасида ҳар қанча тарғибот қилсак арзийдиганга ўхшайди.

Энди, анъанага биноан, суҳбатимиз бошида Марказнинг мақсад ва вазифалари хусусида сўзлаб берсангиз.

— Қутловингиз учун раҳмат. Саволингизга жавоб беришдан олдин Марказнинг зарурати ҳақида қисқача тўхталиб ўтмоқчиман. Биз халқ таълимида ўзгартишлар, ислоҳотлар қилиш зарурлиги ҳақида узоқ йиллар тинмай гапириб келдик, баъзи юқоридан туширилган тадбирларни жорий ҳам қилиб кўрдик, ўзимизча «янгилик» киритишга уриндик, аммо буларнинг бирортаси ҳаётда ўз ўрнини топа олмади. Сабаби — халқ таълими тизими муаммоларини фақат эски яранни кесиб ташлаш, яъни бутунлай ўзгартириш йўли билан ҳал қилиш лозим эди. Буни кундалик ҳаётимиз, вақт яққол кўрсатиб турибди. Барча ривожланган, илғор мамлакатларда эса аллақачон алмисоқдан қолган эски услубий, сунъий равишда фан даражасига кўтариб қўйилган бирон бир сиёсий оқим, партиянинг, зўр-зўраки ташкил топган давлат тарихини (КПСС тарихи, СССР тарихи, Ўзбекистон ССР тарихи, илмий коммунизм ва бошқалар каби) ўқитишдан, таълимнинг яроқсиз шакл ва мазмунидан воз кечилган. Шу қаторда, маълум фанлар чуқур ўқитиладиган махсус мактабларга, олий илмгоҳларнинг барчасига турли гумонларга сабаб бўлувчи, номаъқулчиликларга йўл очиб берувчи кириш имтиҳонлари ўрнига савол-жавоб тестлари аллақачонлардан бери жорий қилиб келинади. Масалан, Туркияда бундай услуб 1964 йилдан бошланган экан. Бизда ҳам савол-жавоб тестини қўллаш зарурати бундан бир неча йиллар аввал туғилганди, лекин ундан амалда фойдаланиш учун шу кунга келиб мустақил Ўзбекистон шароитдагина, унинг дадил раҳбарияти ташаббуси билан имкон яралди. Бу услуб дастлаб бизда тажриба-синов тариқасида ўтказилаяпти, шундай бўлишига қарамай, ўзини мутлақо оқлашига ишончимиз комилдир. Негаки, ҳозирча жаҳон тажрибасида бундан кўра адолатли, ҳалол, бундан ортиқроқ чуқур, синчковли танлов услуби йўқ. Тест синовлари ҳали бизнинг келажагимизда жуда кенг кўламда ва муваффақиятли қўлланилади, десак хато бўлмайди.

Марказнинг вазифаси ўрта мактаб дастури асосида талабаликка даъвогарнинг умумий тайёргарлиги, она тили, чет тилидан ва танлаган мутахассислиги юзасидан ўрта мактаб доирасида етарли билимга эга эканлигини аниқловчи саволлар мажмуаси — матнни ва унга киритилган саволларнинг жавоблари, тестни тўлдириш тартиби ва қабул қоидалари, тўпланган қўлланмани ишлаб чиқиш ва етарли миқдорда чоп этишдан иборат. Тест ва жавоблар қўлланмасини яратиш энг мураккаб, кўп куч ва вақт талаб этадиган жараёндир. Буни, албатта, малакали, ўрта мактаб фанларини ўқитиш устаси бўлган, илғор, тажрибали муаллимлар иштирокида тузиш ва дадил, тап тортмай ҳаётга жорий қилиш ҳозирги куннинг муҳим талаби ҳисобланади.

Чунки бу услуб, узр, яна бир бор таъкидлайман, ҳозирча анча адолатли, холисона, ҳалол, ҳар қандай хавотирлигу гумонлардан ҳоли, таниш-билиш ва қариндош-уруғчиликка барҳам берадиган ягона йўлдир. Ўйлайманки, бу услубнинг устунлиги, афзаллик томонлари жуда кўп, биз уни кўплашиб халққа етказа оламиз ва у шу йилнинг ўзидаёқ ўзини ҳар томонлама оқлайди.

Бу ўринда яна шуни ҳам айтмоқ жоизки, Марказимизда ҳаммаси бўлиб 28 ходим хизмат қилиши режалаштирилган. Агар кириш имтиҳонлари даврида ҳар бир институтда юзлаб кишилар қабул комиссияларида ойлаб банд бўлишини, жумҳуриятимизнинг турли жойларидан олий ўқув юртларига неча ўн минглаб абитуриентларнинг оқиб келиши, уларнинг ота-оналари ва бошқа яқин кишиларининг икки, уч ой давомида оворою сарсон бўлиши, бунинг устига, ҳозирги кундаги ошиб кетган озиқ-овқат танқислигию йўл сарф-харажатлари, яна баъзи бир адолатсизликлар дастидан турли даъвою жанжаллар билан ташкилотма-ташкилот арз қилиб юришларни кўз олдингизга келтирсангиз, уларга сарфланадиган асаб, вақт, иқтисодий харжларни ҳисоблаб чиқадиган бўлсангиз, бу янгиликнинг, бу усулнинг зарурати, ижобийлиги янада яққол кўринади-қолади. Тўғрисини айтганда, олий ўқув юртларидаги ҳар хил нохуш гап-сўзлар, институтлар жамоаларидаги норозилигу гуруҳвозликлар, мансаб учун, кириш имтиҳонларида қатнашиш учун яширин, баъзан очиқдан-очиқ талашиш, курашлару аризавозликлар кескин камаяди, деган фикр ҳам йўқ эмас.

— Албатта, бу ҳамманинг юрагидаги эзгу фикрлардир. Исломжон ака, айтинг-чи, бўш штатларга (лавозимларга) қандай ходимларни қабул қилаяпсизлар? Шунингдек, бу йилги имтиҳонлар қаерда ўтказилади, шароитлар етарлими?

— Юқорида айтганимдек, штат жадвалимизга кўра, 28 нафар ходимни ишга қабул қилишимиз керак. Ҳозир фақат тўрт киши барча юмушларни бажариб турибмиз. Бўш ўринларга маълум фанлар бўйича ихтисослашган, чуқур билимли, компьютерни биладиган, ўзбек, рус тилидан ташқари биронта хорижий тилни мукаммал эгаллаган, энг муҳими эса — ҳалол, покиза, меҳнаткаш ўқитувчилар ва олимлардан танлаб оламиз. Марказда ишлаш истагини билдираётганларнинг сони жуда кўп. Аммо танлашни давом эттирмоқдамиз. Ҳозирча бизга алоҳида бир ҳоли, қўриқланадиган бино ажратилгани, янада унумли ишлаш учун зарур имкониятлар яратилгани йўқ. Аммо бу масалалар биз учун асосийси бўлмай, уларнинг тез фурсатларда ҳал этилишига ишонаман. Ҳархолда ҳаракатларимиз бесамар кетмаяпти. Ҳозирги кунда биз учун энг муҳим иш — бу йилги тест синовлари ва уларни ташкил қилиш билан боғлиқ бўлган тадбирларни муваффақиятли ўтказиб олишдан иборатдир.

Бу йилги имтиҳонлар ҳар бир ўқув юртининг ўзида ўтказилади. Аризалар аввалгидек олий ўқув юрти ректори номига ёзилади, ҳужжатлари олинганлиги ҳақидаги тилхат ҳам аввалги матнда берилади. Аммо «Рухсатнома» ва «Титул варақаси» янгича нусхададир. Булардан ташқари, ҳар бир мутахассислик бўйича топшириладиган уч предмет рўйхати 25 июнгача қўшимча эълон қилинади.

Агар бу йилги қабулни талаб даражасида ўтказа олсак, тажриба муваффақиятли ўтса, у тақдирда янги йилдан эътиборан барча вилоятларда Марказимизнинг бўлинмалари (пунктлари) ташкил этилади. Ана шу бўлинмаларда тест ўтказиш ишлари олиб борилади.

— Исломжон Йўлдошевич, бу янгилик — адолатли услубнинг халқимизга, имон-эътиқодли кишиларга манзур бўлишига ишонса бўлади. Ҳархолда жуда кўпчилик кириш синовлари даврида ҳаққоний билимлар кўриги бўлишини истайдилар. Шу ўринда абитуриентларимиз ўзлари учун бу йилдан эътиборан қандай янгиликлар, қулайликлар яратилишини, тест услубининг имтиҳон ўтказишга нисбатан яна бошқа афзаллик томонларини билиб қўйсалар яхши бўларди.

— Енгиллиги шуки, даъвогар 20 кун давомида 3 ёки 5 та имтиҳон топшириб юрмай, тест саволларига тўғри жавобни белгилаш билан ҳамма бирданига, бир кунда имтиҳондан ўтиш «ташвиши»дан халос бўлади. Яъни, абитуриент ўша имтиҳонлар ўрнига биттагина тестнинг уч фанидан 150 та саволга жавоб топади, холос. Демак, баҳо фақат унинг нечоғли кенг билим ва фикрлаш қобилиятига эга эканлигига қараб қўйилади. Сўнгра, тестларга берилган жавоблар компьютер машиналари орқали ўқилиб, ўрганиб чиқилади. Бунда талабаликка даъвогар ўз аксини кўзгуда кўрганидек, ҳеч пардозсиз ўз билимини машинанинг хулосасидан билиб олади.

Жавобларга қўйилган баллар ва уларнинг йиғиндисига қараб Марказ у ёки бу абитуриентни олий ўқув юртларига, мутахассисликларга тақсимланган тавсиясини Давлат комиссиясига кўриб чиқиш, ўрганиш ва тасдиқлаш учун топширади. Шундан сўнг талабалар рўйхати қабул пунктларига, ўқув юртларига юборилади, бу ҳақдаги маълумот (ректор буйруғи) кўринарли жойларга, эълон тахталарига осиб қўйилади.

Биздаги ҳозирги қабул имтиҳонлари ўтказиш услуби ниҳоятда эскирганлиги масаласига, уни янгилаш заруратига яна бир бор тўхталиб ўтмоқчиман. Амалдаги кириш имтиҳонлари давомида кечагина ўрта мактабни битириб, мустақил ҳаётга кўтаринки руҳда қадам қўйган ёшга «билмадинг» деб шартта «икки» баҳо қўйилаверади. Ваҳоланки, шу фандан у битириш имтиҳони пайтида кечагина «тўрт» ёки «беш» баҳо олган бўлиши мумкин. Ахир бу кишининг ғурурига, иззат-нафсига тегиш, таҳқирлашдир, қолаверса, бундай шартаки муносабат баъзи ҳиссиётли ёшларимизга фожиадек, катта йўқотишдек туюладиган ҳодисадир. Ҳақиқатан олганда ҳам, бу ҳол кишини маънавий эзади, азоблайди. Биз ўтказадиган тест синовларида эса ҳеч кимга «икки» баҳо қўйилмайди. Энг юқори балл 315 дан иборат. Синов пайтида кимнинг бали юқори бўлса, бошқаларига таққосланиб ўтказилаверади. Яъни, талаба танлаш ва тақсимлаш ўқув юртларининг мутахассисликлари бўйича, белгиланган режага жавобан энг юқори балларни саралаб олишдан бошланади. Албатта, режа тўлганидан сўнг паст баллилар ҳеч қайси олий ўқув юртларига кирмай қолишлари ҳам мумкин. Шу ўринда бу йил бахти чопмай қолган йигит-қизларга: ота-онангиз ва бошқа мансабдор, «уддабурро» амакиларингизни овора қилиб юрмай, кейинги йилнинг ҳаракатини қилинг — яхшироқ ва мукаммалроқ билимга эга бўлиш учун шуғулланинг, ахир, билимни пулга сотиб олинмайди, таниш орқали ҳам совға қилинмайди, дегим келади.

— Марказнинг халқ таълими келажагидаги тутадиган ўрни, истиқболи ҳақида нима дея оласиз?

— Менимча, бу тест синовлари энг илғор, юқорида таъкидлаганимиздек, ҳозирги замон услубидир. Аммо мазкур услуб турли сабабларга кўра, айниқса, собиқ иттифоқ Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, жойлардаги мутасадди ташкилотлар ҳамда уларнинг айрим раҳбарлари иродаси билан шу вақтгача ҳаётга жорий этилмаган. Бу кунга келиб биринчи бўлиб бизнинг жумҳуриятимиздаги 19 та олий ўқув юртида тест услубини синаб кўришга қарор қилинди. Албатта, ўйланган барча режалар муваффақиятли амалга ошадиган бўлса, келгусида бу усул барча олий ўқув юртларида ҳаётга татбиқ этилишига ишончим комил. Чунки кўпчилик олий илмгоҳлар ректорлари тест синовлари ўтказишни олдиндан ёқламоқдалар. 29 май, 10 июнь кунлари бўлиб ўтган Олий ва ўрта махсус таълими ҳамда Халқ таълими вазирликларининг қўшма коллегия мажлисларида билдирилган фикрлар ҳам буни тасдиқлаб турибди.

Бундан ташқари, Марказ фақат абитуриентлар билимини аниқлаш билан чекланиб қолмайди. Қабул тугаганидан сўнг тест натижаларини чуқур таҳлилдан ўтказамиз, қизиқарли, тўғри, аниқ ҳамда нотўғри жавобларни гуруҳларга ажратиб умумлаштирамиз. Шу орқали бизнинг ўрта умумий таълим тизимимизда йўл қўйилаётган камчилик ва хатолар асосан қайси йўналишларда, қайси мавзуларни ўтишда юз бераётгани, келажакда эътиборни кўпроқ нималарга қараш зарурлигини аниқлаймиз. Бунинг учун биз вақтли илмий-тадқиқот жамоаларини, илмий лабораторияларни ишга соламиз. Бир сўз билан айтганда, мактабда ҳозир ўтилаётган фанлар, уларнинг дастури, режаси ва дарсликлари мазмунига нисбатан ҳам Марказимиз ўз муносабатини билдириши, йўриқномалар ишлаб чиқиши ва уларни ўқув юртлари бор вазирликларга йўллаши зарур. Яна қўшимча равишда шуни айтишим мумкинки, тест натижаларига, турли хил миқёсдаги таҳлиллар хулосаларига биноан, эҳтимол, умумий ўрта таълим мазмунига, дастур ва дарсликларга жиддий ўзгартишлар киритиш лозим бўлар. Ҳархолда буни вақт кўрсатади.

Бундай ўзгартишлар, албатта, таълим мазмунини такомиллаштиришга хизмат қилади. Бу билан биз ўрта маълумотли ёшларнинг жаҳон илғор мамлакатларидаги мавжуд билимлар эталонига (намунавийлик даражасига) эришишини мақсад қилиб қўйишимиз лозим. Бунинг учун ўқувчиларни мактаб партасидаёқ тест синовлари услубига қадамба-қадам ўргатиб бормоғимиз зарур.

Агар биз ишни мўлжалдагидек олиб борсак, яқин келажакда Марказга турли буюртмалар билан мурожаат қилувчи ташкилот ва муассасалар сони ортиб бораверади. Масалан, биз ташкилотлардаги ходимларнинг ўз касбига лаёқатини аниқлаб беришимиз, уларни аттестациядан ўтказишимиз, маълум талабларга жавоб бера оладиган хизматчи, ходим ва раҳбарларни тест воситасида танлашимиз мумкин. Шу қаторда, фанлар чуқур ўқитиладиган махсус синфлар, махсус мактаблар (масалан, коллеж, лицей, гимназия) учун ҳам қобилиятли ўқувчиларни кўрикдан ўтказиб беришимиз эҳтимолдан ҳоли эмас. Агар зарурат бўлса, агар интеллектуал тестлар яратиладиган бўлса, кўйингчи, ҳатто вазирлик лавозимига ҳам ҳақиқий лаёқатли кишини танлаш имконияти туғилади. Шу асосда ҳозирги кунда амалга оширилаётган бозор иқтисодиётини ҳисобга олиб, келажакда марказ фаолиятини хўжалик ҳисоби, ўз харажатларини даромад эвазига қоплаш орқали ҳам ташкил қилиш мумкин, деб ўйлайман.

— Марказ ўз фаолиятини эндигина бошлаяпти. Кўриниб турибдики, унинг фаолият доираси анчагина кенг қамровли. Хўш, унинг олдида дастлабки даврларда баъзи бир қийинчиликлар туғилса керак? Мана шулар ҳақида нима дея оласиз?

— Албатта, олдиндан айтиш мумкин. Марказимиз фаолиятида анчагина қийинчиликлар, тўсиқлар юз бериши табиий. Сабаби — юқорида айтганимиздек, биринчидан, ҳар қандай янгилик ҳам ҳаётда маълум қийинчиликлар билан ўз ўрнини топади. Иккинчидан, ўз тасарруфларида ўқув юртларига эга бўлган вазирликлар, қолаверса, ўқув юртларининг ўзида ҳам ва, умуман, эски қабул қоидаларининг сақланиб қолишидан тўғридан-тўғри манфаатдор бўлган кишилар борки, улар осонликча, ҳеч қандай қаршиликларсиз тест услубига жой бўшатиб бермасалар керак. Буни ҳали омон бўлсак кўрармиз, ҳаёт ўз имтиҳонидан, тасдиғидан яна ўтказади. Мен буни ўз иш тажрибамда синаб кўрганман.

Олий ўқув юртлари фаолиятидаги мавжуд камчиликларнинг 70 фоизи қабул ва у билан боғлиқ бўлган соҳалардаги салбий ҳолатлардан иборатдир. Булар асосан ёзма ишлар, айниқса, иншонинг, математика, физика формулаларининг тайёр, ширкат (кооператив) нусхаларидан кўчирилиши, турли шахслар томонидан билар-билмас тайёрланаётган ва мўмай пулланаётган фотонусха шпаргалкалар, «ҳисобда йўқ» абитуриентларнинг баҳосини турли йўллар билан пасайтиришга уриниш, «рўйхатдагилар» баҳосини сунъий равишда ошириш кабилардан иборат. Бундай йўл тутиш — кўра-била туриб, ихтиёрий равишда қабул қоидаларини қўпол равишда бузишдан бошқа нарса эмас. Бу каби қалтис, ҳаром ишларга ҳеч қачон, ҳеч ким бекордан-бекорга қўл урмаслигига ҳаммамизнинг ақлимиз етиб турибди. Хўш, бундай «имкониятлар»дан бирданига маҳрум бўлиш айрим шахслар учун осонликча кечади деб ўйлайсизми? Сўзсиз, қатор қаршиликлар, ҳатто Марказнинг номига турли ноўрин гап-сўзлар ҳам бўлиши мумкин. Аммо бундай тугунларни ечиш йўлларини, жавоб тадбирларини ўйлаб қўйганмиз. Қолаверса, ҳақиқат, адолат кеч бўлса ҳам доим ғолиб чиққан-ку.

— Тестлар қачон тайёр бўлади ва улар қандай, қаерда машиналардан ўтказилади?

— Албатта, биз Туркия тестлари моделини бутунича, қандай бўлса шундайлигича қабул қила олмаймиз. Уларнинг моделидан айрим афзал томонларини, ижодий-танқидий ёндошган ҳолда олишимиз мумкин. Чунки уларда ҳам, бизда ҳам тестлар фақат жойлардаги мавжуд ўрта мактаб дастури доирасида бўлгани билан, бу дастурлар орасида бирмунча фарқ ҳам мавжуддир. Айниқса, улардаги хорижий тиллар, тарих каби ўқув фанлари дастури бирмунча кенг ва мураккабдир. Қолаверса, биз тестларни ўз миллий хусусиятларимиз, тарихимиз, маданиятимиз, қадриятларимиз нуқтаи назаридан келиб чиқиб, бўлакча тузишимиз даркор. Ҳозирги кунда тест саволлари ва жавобларини тузувчи, уни машинага солувчи кишилар турк қардошларимиз билан ёнма-ён равишда иш бошлаб юбордилар.

Хабарингиз бор, биз — бир гуруҳ мутахассислар яқинда Туркияда бўлиб, уларнинг иш тажрибаларини ўрганиб қайтдик. Шунингдек, бир жомадон қилиб тажриба алмашиш учун иш қоғозлари, қўлланмалар олиб келдик. Турк қардошларимиздан илтимос қилиб, тест синовлари анкетасини тайёрлаб (30 майда улар тайёр бўлиб, Тошкентга ҳам етиб келди), яна ўша ерда уларнинг машиналаридан тест жавобларини ўтказишга ҳам келишиб олдик. Бу харажатлар 70 миллион турк лирасини (бу — Америка пулида 11 минг доллар, бизнинг пулда эса 1,5 миллион сўм) ташкил қилди. Бу сарфни ҳам турк қардошларимиз ўз зиммаларига олдилар.

Биз тест жавобларини Туркияга олиб бориб ўқитиш билан уни хулосалаш масаласини одамлар кўзидан йироққа олиб қочмоқчи эмасмиз, афсуски, бизда ҳозирча бундай жавобларни ўқиш учун техник имкониятлар йўқ. Шу сабабли Туркиядаги компьютерларни ўзбек ва рус имлолари асосида программалаштиришга тўғри келди. Келгусида эса ўз ҳисоблаш марказимиз, жиҳозларимиз, шунга ихтисослашган ходимларимиз ва машиналаримиз бўлиши шартдир. Туркиядаги танлов марказида 460 киши ишлайди. Унинг 2 мингдан ортиқ тест ўтказиш нуқталарида, бир вақтда 20 мингдан ортиқ синф хоналарида бирданига синов ўтказилади.

— Тест ўтказиш вақтида шу олий ўқув юрти ўқитувчилари қатнашадими ёки мутлақо бошқа кишилар иштирок этадими? Шунингдек, Марказ мақоми ҳақида ҳам сўзлаб берсангиз.

— Аввало, мақом ҳақида. Низомга мувофиқ мазкур Марказ, бу — таълим соҳасидаги давлат ягона таълим сиёсатини амалга оширувчи орган бўлиб, у Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида фаолият кўрсатади. Унинг барча хулосалари Давлат комиссияси томонидан кўриб чиқиб тасдиқланади.

Энди синов жараёнига келсак, бунда ўқув юртлари ва бошқа ташкилотлардан ҳеч ким иштирок этмайди. Абитуриентлар тест савол-жавоблари билан якка-якка, юзма-юз беллашадилар. Фақат тест ва жавоблар қўлланмаси жойланган қутичалар муҳрини очишда, далолатнома (акт) тузишда қатнашувчи, тестдан фойдаланиш йўлларини тушунтириб берувчи, сўнгра назоратни амалга оширувчи Марказ ходимлари, халқ депутатлари вакиллари иштирок этадилар. Улар, шунингдек, синов охирида жавоб тестлари ва варақаларини яна қутичага жойлаб, муҳрлаб, далолатномани имзолаб Марказга етказиш тадбирларини амалга оширадилар. Бу кишилар, албатта, саволларнинг тўғри жавобидан, тест калити (коди)дан мутлақо бехабардирлар.

— Фарзандларингиз борми, улар бу йил олий ўқув юрти талабалигига даъвогармилар, сир бўлмаса, қайси ўқув юртига?

— Тўрт нафар фарзандимиз бор. Каттаси олий маълумотли шифокор, қолганлари ҳозир олий ўқув юртлари толиби ва талабалари. Булардан бири шу йил, иккинчиси келаси йил ўқишни тугатишади, кичиги иккинчи курсни тамомламоқда.

— Суҳбатимизга қўшимча қилиб яна нима дея оласиз?

— Ҳали биз яна ҳам кенгроқ, батафсил маълумотлар билан матбуотда, телевидение, радиода қатор чиқишлар қиламиз, савол-жавоблар ўтказамиз, деб ўйлайман. Тест услубидаги қабул қоидаларини атрофлича ўрганиб чиқишларини ўтиниб сўрайман. Ҳозир эса барча талабаликка даъвогарларга омад тилайман.

— Давлат комиссияси деяпсиз, комиссия аъзолари кимлар, бу комиссиянинг асосий вазифалари нималардан иборат?

— Давлат комиссияси 22 кишидан иборат, уларнинг сафида халқ депутатлари, вазирлар, вилоят ҳокимларининг муовинлари бор. Комиссия раиси этиб Ўзбекистон Республикаси бош вазирининг ўринбосари Муҳаммаджон ака Қорабоев тайинланганлар. Комиссия аъзолари биз ўтказадиган тест натижалари, бошқа амалий ишлар хулосаларини кўриб чиқадилар, таҳлил этадилар, маъқул бўлса, тасдиқлайдилар.

— Нима учун педагогика олий илмгоҳларида, техника дорилфунунларида талабалар тест орқали танлаб олинади-ю, лекин тиббиёт институтларида, юридик куллиётларда аввалги усулда кириш имтиҳони ўтказилади?

— Чунки бу усул, айтганимиздек, ҳали янги, вақт имкониятимиз ҳам жуда қисқа бўлганлиги сабабли жорий йилда тажриба-синов сифатида Фармонда кўрсатилган ўқув юртларидагина қўлланилмоқда. Агар у халқимиз ишончини қозонса, ижобий баҳоланса, албатта, умрбоқий бўлади, кейинги йиллардан эса қолган мутахассисликлар бўйича бошқа ўқув юртларида ҳам қўлланилади, деган фикрдаман.

— Айтинг-чи, тест ёрдамида олинган синов натижалари билан эски усулда олинган имтиҳон натижалари солиштириб кўриладими?

— Албатта, ўқув жараёни давомида, энди кириш имтиҳони топшириб ўтган ва тест синови орқали кирган талабалар ўртасида қиёсий контроль тест синовлари ўтказиш асосида амалга ошириб борилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

— Бошқа хорижий мамлакатларда олий ўқув юртларига ўқишга олишда тест ёрдамидаги синов ўтказиш усулидан фойдаланиладими?

— Ҳа, АҚШ, Олмония, Канада, Япония ва бошқа ривожланган мамлакатларда. Аммо уларда тестни ҳар бир олий ўқув юрти ўзича, мустақил ўтказади. Марказлаштирилгани ва ЮНЕСКО томонидан тан олингани фақат Туркиядадир. Ана шундай марказлаштирилган усулни жорий этишга биз ҳам уриниб кўрмоқчимиз. Ҳозир Туркияда тест синовидан ўтган кишини айни шу натижалар билан бошқа мамлакатлар олий ўқув юртларига бемалол қабул қилинаверади. Бундай юқори натижадорлик келажакда бизга ҳам насиб этиши мумкин. Бунинг учун, аввало, биз ижтимоий ва социал фанларимизни, айниқса, хорижий тилларни ўқитишни жаҳон эталонига қараб тортишимиз, таълим мазмунига жиддий ўзгартишлар киритишимиз керак бўлади. Математика, физика ва кимё фанлари эса, айтиш мумкинки, бизда нисбатан дурист ўқитилади. Биз ўрта таълимни жаҳон эталонига олиб чиққан тақдиримиздагина тест синовлари воситасида ўтадиган ёшлар учун чет давлатларга бориб ўқиш имконияти янада енгиллашади, кенгаяди.

— Тест ўтказиш давомида абитуриентларнинг урушда қатнашганлиги (байналмилал жангчи), ногиронлиги, кўпболали оиладанлиги инобатга олинадими? Умуман, инсонпарварликка эътибор бериладими?

— Биз тестдан ўтадиган ҳар қандай кишига, айниқса, имтиёзга муҳтож одамларга чуқур ҳурмат билан қараймиз, уларни тушунамиз. Аммо бизда ҳамма нарсани фақат билим, яъни тест ўтказиш натижалари ҳал қилади. Тест савол-жавобларининг аксарияти, айниқса, социал билимлар қисми абитуриентнинг фикрлаш доираси, инсонпарварлик хусусиятларини аниқлашга ҳам бевосита қаратилгандир.

Тушунаман, бу ўринда сиз олтин ва кумуш медаллилар, фахрий ёрлиғи борлар, махсус мактаб ёки айрим фанлар чуқур ўқитиладиган синфларни тамомлаган ёшларни ҳам назарда тутмоқчи бўлдингиз. Биз улар учун ҳам алоҳида имтиёз яратолмаймиз. Марҳамат, улар моҳир спортчи ҳар бир мусобақада ўз имкониятини намойиш қилгани каби кўтаринки руҳда, мазза қилиб ўз билим ва маҳоратларини қайта-қайта синовдан ўтказиб кўрсинлар, намойиш қилсинлар.

Қолаверса, тест ўтказишни ташкил этиш жараёни бирданига юзага келгани йўқ, албатта, бу — йиллар давомидаги истак ва таклифлар, турли хил шикоят ва аризаларда билдирилган фикрларни умумлаштириш, таҳлил қилиш натижасидир. Шикоят қилувчиларнинг аксарияти «аъло» баҳоларга ўқиган ёшлар, ўғли ёки қизининг медали, фахрий ёрлиғи бўла туриб ўқишга ўтолмаганидан, баъзан эса у билан бир синфда ўқиган, аммо баҳолари нисбатан паст бўлганларнинг олий ўқув юртига кириб кетганлигидан ҳайрон ота-оналар, уларнинг яқин кишиларидир. Мана энди, шу кунга келиб, кечикиброқ бўлса ҳам, холис баҳо қўядиган синов мезонини шакллантирмоқдамиз. Ўйлайманки, мана шу хусусиятларни ҳисобга олиш ҳақиқий инсонпарварликдир.

— Сир эмас, бизда айтганини қилишга одатланиб қолган айрим юқори мансабдорлар, қўлидан «ҳар иш келадиган» уюшган жиноятчилар, ўғлимни ёки қизимни ўқишга ўтказмасам, отимни бошқа қўяман, дея кўкрагига муштлайдиган пулдор бойваччалар ҳам йўқ эмас. Улар ўзларининг кишиларини ўқишга ўтказишда сизларга ташқаридан таъсир кўрсатишлари мумкинми? Умуман, бу янги услубдаги тест синовлари жараёнига ҳам эски услубдагига ўхшаб порахўрлик, кўзбўямачилик, қаллоблик, таниш-билиш, ошна-оғайнигарчилик, юртдошлик ёки қариндош-уруғчилик аралашиб қолмайдими?

— Аввалдан айтиб қўяй, ўша ўз кишисини тест синовларидан пул билан, таниш орқали ўтказмоқчи бўлган киши яхшиси бу ишга қўл урмагани маъқул. Иккинчидан, мен бирор қариндошим, мендан юқори мансабдаги баъзи бир амалдор ёки уюшган жиноятчиларнинг шеригини ўқишга ўтказишни, борди-ю, мени шайтон йўлдан уриб хоҳлаганим тақдирда ҳам, бунинг уддасидан чиқа олмайман, сира иложи йўқ. Бунга ўзингиз ҳам, газетхон ҳам озми-кўпми иқрор бўлдингизлар. Чунки тест савол-жавобларини ўтказиш жараёнини, менимча, етарли баён этиб бердим, тест натижаларини эса машина ўқийди, унга илтимос қилиб бўлмайди. Шундай экан, бу йўлда фақат поклик, ҳалоллик бўлади, адолат қарор топади. Худо хоҳласа, қисқа муддатдаёқ (4—5 йилда) бу эзгу ишнинг самараси сезилади, янги усулда олий ўқув юртига қабул қилинган ёшлар чуқур билимли, юқори малакали кадрлар бўлиб халқ хўжалигимизнинг ҳамма жабҳаларига оқиб кела бошлайдилар, мустақил Ўзбекистон фуқароси, ўзбек миллатининг фахрли номини жаҳонга таратади деб ишонаверинг. Имоним комилки, шу кундаги иқтисодий, сиёсий таназзуллардан чиқиш йўлларини қадамба-қадам босиб ўтамиз, учраб турадиган қаллоблик, таниш-билиш, порахўрлик, ўқишга киришда билимига эмас, бошқа томонларига қараш каби — зўравон социализм маҳсули бўлган сарқитларга, халқимизнинг, миллатимизнинг инқирозга учрашига ҳеч қачон йўл қўймаймиз.

— Исломжон Йўлдошевич, келажакда элимизга манзур бўладиган шарафли ва эзгу, аммо ниҳоятда оғир ва мураккаб ишингизга омадлар, муваффақиятлар тилаймиз. Мазмунли суҳбатингиз учун ташаккур! Ҳали яна учрашамиз, деган умидимиз бор.

— Сизга ҳам раҳмат, саломат бўлинг!

Суҳбатдош — «Маърифат»нинг махсус мухбири

Аваз ҲАЙДАРОВ.

ДИҚҚАТ:

АБИТУРИЕНТ ЖАВОБ БЕРИШИ ЛОЗИМ БЎЛГАН УЧ ЎҚУВ ФАНИНИНГ ҲАР БИР ЎҚУВ ЮРТИ ВА МУТАХАССИСЛИКЛАР БЎЙИЧА РЎЙХАТИ ГАЗЕТАМИЗНИНГ НАВБАТДАГИ СОНЛАРИДАН БИРИДА ЭЪЛОН ҚИЛИНАДИ.

Қутлаймиз!

Қадрли Муҳаммадамин ДЕҲҚОНОВ!

Сизни қутлуғ 60 ёшга тўлган кунингиз билан муборакбод этамиз.

Узоқ йиллар мактаб ва маориф ишини ривожлантиришда, ҳунар-техника таълими соҳасидаги бой билимларингизни ҳунарга чанқоқ йигит-қизларга ва педагог кадрларга улашишда саховатингизни аямай келаяпсиз.

Ушбу кунда Сизни сиҳат-саломатлик, мустаҳкам ирода, оилавий бахт-саодат тилаймиз.

БУВАЙДА РАЙОНИДАГИ 26-ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ ЖАМОАСИ.

Қутлаймиз!

Ҳурматли Исмоил Сафарович САФАРОВ!

Биз Сизни Ўзбекистон жумҳурияти халқ маорифи аълочиси, олий тоифали иқтидорли ижодкор ўқитувчи, тажрибали педагог-раҳбар сифатида жуда яхши биламиз. Фидойи инсон, иқтидорли раҳбар сифатида Иштихон райони халқ таълими ходимлари орасида ўзингизнинг меҳнатингиз, талабчанлигингиз билан обрў орттирдингиз.

Сизни 40 ёшингиз билан муборакбод этиб, сиҳат-саломатлик, узоқ умр ва оилавий бахт тилаймиз.

ИШТИХОН РАЙОНИДАГИ 50-ЎРТА МАКТАБ ЖАМОАСИ.

Қутлаймиз!

Қадрли ЎНГАРОВ Ҳайитмамат ота!

Умрингизнинг табаррук 60 йили хотирага айланган ушбу шодиёна кунда Сиз қатори шогирдларингиз ҳам бениҳоя севинчда. Негаки, Сиздек саховатли инсон билан ёнма-ён ишлаб, бор билим ва тажрибаларингиздан баҳраманд бўлганлигимиздан хурсандмиз. Маорифга бахшида этилган 41 йиллик ҳаёт йўлингизни ўзимизга ибрат деб биламиз.

Сизни фахр билан кексалик гаштини суришга кузатиб қўяр эканмиз, доимо соғ-саломат, фарзандларингиз, невара-чевараларингиз қуршовида осойишта ҳаёт кечиришингизни тилаб қоламиз.

ҚУШРАБОТ РАЙОНИДАГИ 21-МАКТАБ ЖАМОАСИ.

Қутлаймиз!

Муҳтарам Ҳожи ака ОРИПОВ!

Бухоро райони Сўфикоргар қишлоғидаги ўрта мактабда 40 йилдан ортибдики, математика фанини ёшлар қалбига сингдириб, риёзиёт олами билан уларни батафсил таништириб келмоқдасиз.

Таваллудингизнинг 60 баҳори билан табрикларканмиз, таълим-тарбия соҳасида қилган машаққатли меҳнатингиз биз учун ҳаёт мактаби бўлиб қолади. Ҳозирги кунда Сиздан миннатдор юзлаб шогирдларингиз халқ хўжалигининг турли тармоқларида туриб меҳнат қилишмоқдалар.

Сизга ҳамиша соғлиқ-саломатлик, узоқ умр тилаб қоламиз.

ОНАНГИЗ, РАФИҚАНГИЗ, ФАРЗАНДЛАРИНГИЗ, ШОГИРДЛАРИНГИЗ ҲАМДА ЁЗУВЧИ ТЕМУР НОРБЕК.

Сардор МАҲМУД

Инглизчадан Жамолиддин Ҳамдам ва Шариф Холмурод таржимаси

Янги диннинг биринчи умматлари. Эркаклардан Пайғамбарнинг дўсти Абу Бакр, аёллардан ўз рафиқаси Ҳадича, болалардан Али янги динни биринчи қабул қилган кишилар бўлди. Анча ўтгач, уларга бутун бир гуруҳ келиб қўшилди. Бу хабар ҳаммаёққа ёйилиб, кишиларда Исломга қизиқиш орта борди. Мухолифлар эса ҳайратдан ёқа ушлаб қолдилар. Бечора мусулмонлар билан ёмон муомала қилардилар, лекин Расулуллоҳ уларга кўнгиллик бериб, сабр-тоқатли бўлишга даъват этарди. Бир қанча вақт шундай давом этиб, мусулмонлар сони тобора ошиб борди. Пайғамбарнинг катта амакиси, машҳур овчи ва жангчи Ҳамза ошкора равишда ўз жияни томонига ўтди. Лекин кучли шахсияти ва соғлом ақл-заковати билан ҳамма ерда ҳурмат-эътибор қозонган қудратли маккалик Умар ибн ал-Ҳаттоб янги динга юз тутмагунча мусулмонларнинг айрим қисми уни очиқ-ойдин қўллаб-қувватлашдан ўзларини тийиб турдилар. Ҳеч кимдан ҳайиқмайдиган бу киши Расулуллоҳга очиқчасига ваъзга чиқишни маслаҳат бергач, Пайғамбар ўгитга амал қила бошлади.

Бундай ҳолат маккаликлар ғазабини баттар қайнатиб юборди. Улар наздида Муҳаммад катта хавфга айланаётган эди, шунинг учун ҳам биргалашиб, ундан халос бўлишга аҳдлашдилар.

Таклиф. Шундай бўлдики, бир гуруҳ ясрибликлар, яъни Маккага қўшни Ясриб шаҳри аҳолиси зиёратга келганларида Пайғамбар ваъзини жон қулоқлари билан эшитдилар. Нутқ уларда жуда катта таассурот қолдирди, бир неча савол бериб, олган жавобларидан ҳам мамнун бўлишди. Кўтаринки кайфиятда, янги-янги хаёлларга тўлиб-тошиб уйларга қайтиб келишгач, кўрган-эшитганларини ҳамшаҳарлари билан ўртоқлашиб, улар қалбида ҳам катта қизиқиш уйғотдилар... Савдо қилишдан кўра кўпроқ янги дин моҳиятини тушуниб етиш мақсадида Маккага яна бир гуруҳ ташриф буюрди. Пайғамбар сўзларининг самимийлиги, равшанлиги ва ҳаққонийлиги гуруҳ аъзоларида чексиз таассурот қолдирди. Қуръон сураларига мафтун бўлган улар ҳам Ислом динини мамнуният билан қабул қилдилар. Маккаликлар Пайғамбарга ҳамда унинг таълимотига монелик қилганликларидан хабар топишгач, уни ва маслакдошларини Ясрибга бориб, у ерда ўз бурчларини бажаришга таклиф қилдилар.

Ҳижрат (622 йил). Улар Пайғамбарни сафдошлари билан яхши кутиб олишларига ва самимий муносабатда бўлишларига ишонтирдилар. Ёрдамларини аямай, ака-ука тутиниб, Ислом учун курашишларига иймон келтирдилар. Пайғамбар бу ишни бирмунча орқага сурди, Оллоҳ таолонинг ижозатидан кейин умматларига кичик-кичик гуруҳлар бўлиб, Ясриб томон йўл олишни маслаҳат берди. Ғайридинларнинг шафқатсиз муносабатларидан сақланиш ниятида айрим мусулмонлар олдинроқ Ҳабашистонга жўнаб кетишганди. Лекин бу мамлакат жуда узоқда эди. Макка яқинидаги Ясриб деярли ҳаммага маълум ва улар ўз қабиладошлари орасида бўлардилар. Битта кентдан иккинчисига кўчиш араблар учун табиий ҳол бўлганлигидан улар тез орада ўзларининг янги гўшаларига кўчиб боришга қарор бериб, шуни амалга оширишга киришдилар. Пайғамбарнинг ўзи ҳаммадан кейин кўчиб ўтди. Унга эски дўсти Абу Бакр ҳамроҳ бўлди. Улар ўзларини Ислом душманлари излаётганликларини яхши билганликлари учун икки кеча ғорда яшириниб ётиб, уйқуга тўйиб, Ясрибга етиб бордилар. Бу шаҳар шундан буён Мадина (Пайғамбар шаҳри) номи билан машҳурдир. Ҳижрат деб аталган мазкур воқеа 622 йилнинг 24 сентябрида юз берди. Мусулмон тақвими ана шу санадан бошланади.

Пайғамбар Мадинада. Ясрибда ўрнашиб қолган маккаликларни муҳожирлар деб, ясрибликларни эса ансорийлар (халоскорлар) деб аташарди. Аҳолининг ана шу икки қатлами ўртасида аввалбошдан дўстлик юзага келди. Ансорийлар маккаликлар билан бирга қувонч-ташвишларини баҳам кўришардилар, аралаш никоҳлар ҳам кўп эди. Улар жуда ҳамжиҳатликда яшашарди. Оллоҳ таолонинг Муҳаммад олдига қўйган вазифаси эса ҳали анча мураккаб эди. Мусулмонлар энди эътиқодда эркин бўлиб, ўз динини бошқаларга сингдириш ҳуқуқига эга бўлсалар ҳам, ҳали жуда кам сонли ва катта қабилалар билан яхши боғланмаган эдилар. Бадавийлар эркин кўчиб-кўчиб юришарди. Маккаликлар савдо йўлларини назорат қилардилар, уларнинг бойлиги ва таъсири катта, ғанимлик туйғулари ҳам яққол сезилиб турарди. Бундай вазият ҳар қандай жасур одам қалбига ҳам ваҳима солаоларди. Лекин андишали инсон бўлган Расулуллоҳнинг ўз бурчига садоқати ва ўзига ишончи жуда катта эди. У Мадина аҳолисини маккаликлар билан бўлажак жангга ҳозирлай бошлади. Табиатан тинчликсевар инсон бўлган Пайғамбар фақат воизгина бўлиб қолмасдан, фуқаролар раҳнамоси, уларни олижаноб мақсадлар ҳамда ҳаракатлар сари илҳомлантирадиган киши ҳам эди. Бундан ташқари, унга Оллоҳнинг сўнгги ва энг улуғ кишиси бўлишдек буюк вазифа белгилаб берилганди. Ҳадемай, 52 ёшга кириб қолганлиги боис бирор яхши иш қилишга шошиларди. Чунки инсоннинг бу ёруғ дунёдаги умри шу қадар қисқа эканлигини яхши биларди.

Бадр жанги. Ўзларига бақувват маккаликлар бойликлари ҳамда диёрлари билан фахрланар эдилар. Уларга қарши узоқни кўзлаб кураш олиб бориш зарур эди. Пайғамбар шу икки сифатнинг ўзаро уйғунлигидан фойдаланишга қарор қилди. Уларнинг бойлиги Шом билан савдо-сотиққа боғлиқ. Шунга кўра, Шом савдо йўли кесилди. Маккаликлар барча соҳаларда, ҳатто жасурликда ўзларини араблар ичида тенгсиз ҳисоблашарди, шунинг учун бу жабҳада ҳам улар ишончига путур етказиш лозим бўлди. Пайғамбар Маккага йўл олган ва, албатта, соқчиси бўлган навбатдаги карвонга ҳужум қилиш вазифаси билан мусулмонлардан кичикроқ бир посбон гуруҳ жўнатди. Исломнинг ашаддий душмани Макканинг раҳбари Абу Сўфён бошчилигидаги карвон билан шундай воқеа юз берди. У соқчиси бўлишига қарамасдан хавф сезиб, ошиғич равишда Маккадан ёрдам сўради. Шу орада Расулуллоҳ раҳнамолигида мусулмонлар ҳам етиб келишди. Улар 300 киши, маккаликлар эса 1000 нафар жангчидан иборат эди. 623 йил (ҳижрий ҳисобида иккинчи йил) Бадр шаҳри яқинида шундай кам сон жангчи билан дунёдаги ҳал қилувчи жанглардан бирида ғалаба қозонилди. Руҳи баланд мусулмонлар ўзлари музаффар чиқишларига заррача шубҳаланмадилар. Бу буюк ғалаба эди. Кўплаб асир ва ўлжа қўлга киритилди. Лекин Пайғамбар ўч олиш таклифини рад этиб, ажойиб муомала ва узоқни кўра билиш маҳоратини намойиш қилди: у маккаликларни пулга алмаштиришдан бош тортиб, улар билан яхши муносабатда бўлди.

Уҳуд жанги (625 йил, январь). Бадр яқинидаги мағлубият маккаликлар шаънига қора доғ бўлиб тушдики, уларнинг бундан бошлари эгик эди. Инчунун келгуси йили улар Мадинага 3000 кишилик катта куч билан ҳужум қилдилар. Мусулмонларнинг эса атиги 700 кишини қуроллантиришга қудрати етарди. Пайғамбар аҳволнинг жиддийлигини ҳисобга олган ҳолда умматларига қатъий фармойишлар берди. Ҳужум ва мудофаа режасини тузиб чиқиб, уларга ўз ўринларини қатъий сақлаб туришни амр қилди. Бироқ тажрибасиз мусулмонлар жангда қизишиб кетиб, барча буйруқларни эсдан чиқардилар. Улар рақиб мағлуб бўлишига кўзлари етмаса ҳам, ҳеч режасиз жангга киришиб, маккаликлар қўрғонига бостириб бордилар. Оқибатида маккаликларнинг моҳир қўмондони Ҳолид ибн ал-Валид бошқариб турган қўри улар устига қўққисдан ташланиб, тумтарақай қилиб юборди. Расулуллоҳнинг ўзи ярадор ётар эди. Шу пайт: «Пайғамбар ўлдирилди!» деган ҳайқириқ эшитилди. Бу ҳолат мусулмонларни тушкунликка тушириб қўйди. Уҳуд жанги мағлубият билан тугади, Мадина мусулмонлари эса Пайғамбарпаридан уятга қолдилар. Бироқ фавқулодда қобилиятли инсон бўлган Расулуллоҳ ҳаммани йиғиб, панд-насиҳат ўқиди, йўл қўйган нодонликлари учун танбеҳ берди, бундан буён буйруқларга ҳилоф ишларга чек қўйишни уқтиргач, мағлуб мадиналикларни яна ғолиб маккаликларга қарши бошлаб борди. Эрта тонгда у ерга етиб келиб, маккаликлар рўпарасига қўрғонларини тикар эканлар, катта-катта гулханлар ёқишни буюрди. Бунинг моҳияти мусулмонлар маккаликлар олдида руҳан тушмаганликларини намойиш қилишдан иборат эди. Тонг оқарганда маҳаллий аҳоли уларни ўзларининг шундоқ яқинларида қўрқув нималигини билмасдан бемалол кундалик ташвишлари билан машғул ҳолда кўрдилар. Шу тариқа Пайғамбар мағлубиятни ғалабага айлантирди.

(Боши рўзноманинг ўтган сонларида).

(Давоми бор).

БИЛДИРУВ

Низомий номли Тошкент давлат педагогика олий илмгоҳи шу йилнинг 26—27 июнь кунлари соат 11.00 дан бошлаб абитуриентлар ва уларнинг ота-оналари учун очиқ эшиклар кунини ўтказади.

РЕКТОРАТ.

ТАЖРИБА АЛМАШИШДИ

Бахмал районидаги А. Ҳамроев номли 48-ўрта мактабда она тили ва адабиёт фани муаллимлари ўзаро тажриба алмашдилар. Районнинг барча мактабларидан бу ерга таклиф этилган ўқитувчилар илм масканида олиб борилаётган ишлар, таълим-тарбия жараёни, кўргазмали қуроллар, фан кабинетлари ва фанларга оид материаллар билан танишдилар. Тил-адабиёт фани ўқитувчиларининг дарсларини кузатдилар.

Кенгашда сўзга чиққан нотиқлар бу йўлда дуч келаётган муаммоларни бартараф этиш, ушбу мамтабни тил-адабиёт мутахассисларининг таянч мактабига айлантириш, барча ўқитувчилар иш режасида бир хилликни таъминлаш, халқ таълими бўлими жамғармасидаги жиҳозларни ҳамма илм масканларига ўз вақтида расамади билан етказиб бериш, қўшни район ва вилоятлардаги илғор тажрибаларни оммалаштириш каби масалаларга атрофлича тўхталдилар.

А. МУСУЛМОНОВ.
Жиззах вилояти.

ДИҚҚАТ: КОНКУРСГА МАРҲАБО!

ЎРТА УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИДА «ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚЛАРИ ТАРИХИ», «ДИНШУНОСЛИК АСОСЛАРИ», «ЖАМИЯТШУНОСЛИК» (ИНСОН ВА ЖАМИЯТ) ҲАМДА ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТЛАРИДА «МОВАРОУННАҲР ХАЛҚЛАРИ ПЕДАГОГИКАСИ» ФАНЛАРИДАН ЎҚУВ ҚЎЛЛАНМАЛАР ЯРАТИШ ҲАҚИДАГИ КЎРИК-ТАНЛОВ НИЗОМИ

Маданият ва умуминсоний қадриятлар Халқ Академияси ва Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ўрта умумтаълим мактаблари учун «Ўзбекистон халқлари тарихи», «Диншунослик асослари», «Жамиятшунослик» (инсон ва жамият) ҳамда педагогика институтларига «Мовароуннаҳр халқ педагогикаси» фанларидан ўқув қўлланмаларни яратиш учун очиқ кўрик-танлов эълон қилади.

Уни ўтказиш Ўзбекистон жумҳурияти Халқ таълими вазирлигининг Республика ўқув-методика марказига топширилади.

Кўрик-танловда алоҳида олинган муаллифлар ва ижодий жамоалар, Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ҳамда бошқа фуқаролар иштирок этишлари мумкин. Танлов икки босқичда ўтказилади. Биринчи босқич — концепциялар босқичи бўлиб, 1992 йилнинг июнь-октябрь ойларида ўтади.

Кўрик-танлов комиссиясига тақдим этилган концепциялар қуйидаги талабларга жавоб бериши зарур:

— мазкур курснинг ижтимоий-сиёсий, маданий-тарихий ва маънавий жиҳатдан асосий вазифаларини шакллантириб бериши ва унинг номини таклиф этилиши;

— Ўзбекистон халқлари тарихи, дин, жамиятшунослик (инсон ва жамиятнинг ўзаро алоқаси), Мовароуннаҳр халқлари педагогикасига бўлган ҳозирги замон нуқтаи назарини акс эттириши, мазкур ўқув предметларини ўсиб келаётган авлоднинг маънавий ривожланиши ва тарбиялашдаги ҳамда уни янги шароитда ҳаётга тайёрлашдаги роли ва ўрнини белгилаб бериши;

— ўқувчилар, ўсмирлар ва талабалар учун мўлжалланадиган ўқув адабиётларига бўлган ижтимоий талабларни ҳисобга олиши;

— курсни ўрганиш дастури мазмунини, боблари ва бўлимлари тавсифини ҳисобга олиши, янги предметнинг бошқа фанлар билан ўзаро алоқасини таърифлаш, мазкур курсни ўрта умумтаълим мактабларининг турли синфлари ва педагогика институтларида ўқитилишини изчиллик билан ифода этиши;

— аввал предметлардан нашр этилган ўқув-методика адабиётларининг ўқувчилар учун ўқув, муаллимлар учун эса ўқув-методик қўлланмалар рўйхати ва умумий тавсифини ўз ичига олиши керак.

Концепция матни кўрик-танлов комиссиясига стандрат шрифтда, икки машинка оралиғида, ўзбек ёки рус тилларида, варақнинг бир томонига ёзилган ҳолда, ўзбек тилида 1,5 муаллифлик босма табоқ, рус тилида бир муаллифлик босма табоқ ҳажмида тақдим қилинади.

Қўлёзма икки нусхада, сарварақда яширин имзо (девиз) билан Республика ўқув-методика марказига топширилади. (ТОШКЕНТ ШАҲАР, 700027, ЎЗБЕКИСТОН КЎЧАСИ, 80-УЙ).

Қўлёзма билан бир қаторда муаллиф ўзи тўғрисидаги қуйидаги маълумотлар: исми-шарифи, отасининг исми, илмий даражаси ва унвони, мутахассислиги, иш жойи, эгаллаган лавозими, аниқ кўрсатилган манзилгоҳи, телефони кабиларни ўз ичига олувчи ахборот ёзилган варақ солинган ва оғзи елимланган конвертни ҳам юборади. Конвертда қўлёзмада кўрсатилган яширин имзо (девиз) қўйилган бўлиши керак. Барча ҳужжатлар 1992 йилнинг 30 сентябридан кечикмай тақдим қилиниши керак. Қўлёзмаларни тақдим қилиш муддати узайтирилмайди.

Кўрик-танловга юборилган концепцияларни Маданият ва умуминсоний қадриятлар Халқ Академияси ҳамда Республика ўқув-методика маркази томонидан тасдиқланган комиссия тақриз қилади, муҳокама этади ва танлаб олади. Комиссиянинг қарори юзасидан шикоят қилиш мумкин эмас.

Кўрик-танлов комиссиясининг қарори Маданият ва умуминсоний қадриятлар Халқ Академияси ва Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги томонидан тасдиқланади.

Яхши деб топилган концепция муаллифлари ўқув қўлланма ёзиш ҳуқуқини оладилар ва пул билан мукофотланадилар.

Битта биринчи мукофот — 30 минг сўм.

Иккита иккинчи мукофот — ҳар бири 15 минг сўмдан.

Учта учинчи мукофот — ҳар бири 10 минг сўмдан.

Тўртта тўртинчи рағбатлантирувчи мукофот — ҳар бири 3 минг сўмдан.

Танлаб олинган концепциялар асосида ўқув ва ўқув-методик қўлланмалар кўрик-танловининг иккинчи босқичи ўтказилади. Унинг шартлари биринчи босқич натижалари маълум бўлгач эълон қилинади.

САРБОН МУАЛЛИМ

Лола Акромова ўттиз йилдирки, ўзининг устозлик маҳорати, дил тафтини ёш авлодга бағишлаб келмоқда. Устоз муаллим пойтахтимизнинг Собир Раҳимов районидаги Фурқат номли 196-мактабда бошланғич синфлар ўқитувчиси бўлиб ишлайди. Куни кеча Лола опанинг 3-синф ўқувчилари билан хайрлашув кечаси бўлиб ўтди. Байрамона безатилган синфхонада ҳаяжонда тизилиб турган ўқувчилар миннатдорчилик сўзларини ҳарф танитган опаларига бағишлашди. Улар шу давр мобайнида ёд олишган шеърлари, ҳикояларини бурро тил билан ўқиб беришди.

Дарҳақиқат, бошланғич таълимни ўқув даврининг пойдевори деб ҳисобласа бўлади. Пойдевор мустаҳкам бўлса, уй ҳам чидамли бўлади. Буни яхши билган Лола Акромова бутун куч-қувват, кўз нурини азиз болажонларга пухта билим беришга ҳаракат қилаяпти.

С. ҲАСАНОВА.

Бош муҳаррир
Аҳмаджон ДОЛИМОВ.

Низомий номли Тошкент давлат педагогика институти ректорати, рус гуруҳларида ўзбек тили кафедраси жамоаси шу кафедранинг собиқ доценти

Юсуф АБДУВАЛИЕВнинг

вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига таъзия изҳор этади.

Таъсис этувчилар: Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Кўмитаси ҳамда Ўзбекистон Педагогика жамияти

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул секретарь — 32-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-04-21, 52-35, нашриёт диспетчери — 33-78-94, нашриёт телефон станцияси навбатчиси — 33-90-50.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

№ Г — 88. ИНДЕКС: 64595. Босишга топшириш вақти 20.00. Босишга топширилди 19.30. Тиражи 15000.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12